

**T.C.
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**

**RESİM SANATINDA BİR METAFOR OLARAK
KENT İMGESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Özen BAYINDIR

Enstitü Anabilim Dalı : Resim

Enstitü Bilim Dalı : Resim

Tez Danışmanı: Doç. Hayriye KOÇ BAŞARA

HAZİRAN - 2011

T.C.
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

RESİM SANATINDA BİR METAFOR OLARAK
KENT İMGESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Özen BAYINDIR

Enstitü Anabilim Dalı : Resim
Enstitü Bilim Dalı : Resim

Bu tez 23/06/2011 tarihinde aşağıdaki jüri tarafından oybirliği ile kabul edilmiştir.

Doç. Hayriye Başara
Jüri Üyesi

Kabul
 Red
 Düzeltme

Yrd. Doç. S. Nese Bayraktar
Jüri Üyesi

Kabul
 Red
 Düzeltme

Yrd. Doç. Ü. Hüseyin Doğan
Jüri Üyesi

Kabul
 Red
 Düzeltme

BEYAN

Bu tezin yazılmasında bilimsel ahlak kurallarına uyulduğunu, başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunulduğunu, kullanılan verilerde herhangi bir tahrifat yapılmadığını, tezin herhangi bir kısmının bu üniversitedeki başka bir tez çalışması olarak sunulmadığını beyan ederim.

Özen BAYINDIR

23.06.2011

ÖNSÖZ

Kentleri yalnızca bir kara parçası olarak değil, geçmişten günümüze kadar kendi içindeki değişim ve dönüşümleriyle ve bireyler üzerindeki etkileri ile birlikte düşünecek olunursa birçok evrensel kavramın oluşmasına zemin hazırladığı söylenebilir. Kentlerin resim sanatına yansımaları ise, sayısız çevresel imgelere sahip olması ve bireyin her türlü duygusunu harekete geçiren potansiyeli vasıtasıyla olmuştur. Bu tezin hazırlanması aşamasında her zaman yanımda olan sevgili aileme ve arkadaşlarıma, çalışmalarım sırasında göstermiş olduğu anlayışı ve sonsuz yardımları için tez danışmanım Doç. Hayriye KOÇ BAŞARA' ya manevi olarak desteğini hiç eksik etmeyen hocam Yrd. Doç. Neşe Şive BAYDAR' a desteklerinden dolayı sonsuz teşekkürler ederim...

Özen BAYINDIR

23.06.2011

İÇİNDEKİLER

RESİM DİZİNİ.....	ii
ÖZET.....	iv
SUMMARY	v
GİRİŞ	1
BÖLÜM 1: KENT KAVRAMI ÜZERİNE	2
1.1. Kent Kavramı ve Kentleşmenin Ortaya Çıkışı.....	2
BÖLÜM 2: MODERNLEŞME SÜRECİNDE KENT	9
2.1. Kent Yaşamında Birey ve Modern Hayat	9
2.2. İdeal Kent	15
2.3. 19.yy’ dan Günümüze Kentin ve Kentlinin Geçirdiği Süreçler	17
BÖLÜM 3: KENTİN RESİM SANATINA ETKİLERİ	22
3.1. Kentlerin İmge Olma Durumu	22
3.2. Kentin Sanatçı Üzerine Etkileri	23
3.3. Resim Sanatında Kent Kavramını Problem Edinen Sanatçılar ve Eserleri	24
BÖLÜM 4: KENTE DAİR GÖRSEL UYGULAMALAR ve DENEMELER.....	47
SONUÇ.....	52
KAYNAKÇA.....	54
ÖZGEÇMİŞ	58

RESİM DİZİNİ

Resim 1: Caspar David Friedrich, ‘Erkek ve Kadın Mehtabı Seyrediyor’ 1822, Tuval Üzerine Yağlıboya, 55x71 cm.....	26
Resim 2: Gustave Courbet, ‘Günaydın, Bay Courbet’, 1854, Tuval Üzerine Yağlıboya, 129 x149 cm.....	27
Resim 3: Edouard Manet, ‘Kırda Yemek’ 1863, Tuval Üzerine Yağlıboya 214 x 270 cm.	28
Resim 4: Claoude Monet, ‘St. Lazare Gari’, 1877, Tuval Üzerine Yağlıboya, 75x107 cm.	29
Resim 5: Camille Pissarro, ‘Montmartre Bulvarı Öğleden Sonra Güneşi’ 1897, Tuval Üzerine Yağlıboya 74 X 92,8 cm.	30
Resim 6: Edgar Degas, ‘Dans Okulu’, 1874, Tuval Üzerine Yağlıboya,17x22cm.....	31
Resim 7: Pierre - Auguste Renoir, ‘Moulin De La Galette’ de Dans’, 1876, Tuval Üzerine Yağlıboya,131x175 cm.	32
Resim 8: Vincent Van Gongh, ‘Forum Meydanında Gece Kahvesi’ 1888, Tuval Üzeirne Yağlıboya, 81x65,5 cm.....	33
Resim 9: Ernst Ludwig Kirchner, ‘Sokak Sahnesi’, 1913,Tuval Üzerine Yağlıboya, 121x95 cm.	35
Resim 10: Ernst Ludwig Kirchner, ‘Halle’de Kırmızı Kule’ 1915, Tuval Üzerine Yağlıboya 120x90,5 cm.....	36
Resim 11: Max Beckman, ‘Demir Köprü’ 1922, Tuval Üzerine Yağlıboya, 120,5x84,5 cm.....	38
Resim12: Robert Delaunay, ‘Eiffel Kulesi’, 1911, Tuval Üzerine Yağlıboya, 200x138 cm.....	39
Resim 13: Fernand Leger, ‘Kent’, 1919, Tuval Üzerine Yağlıboya, 230,5 x 297,7 cm.....	40
Resim 14: Fernand Leger, ‘İnşaat İşçileri’, 1950, Tuval Üzerine Yağlıboya, 300x200cm.....	41

Resim 15: Pablo Picasso, ‘Guernica’ 1937, Tuval Üzerine Yağlıboya,315x782 cm.....	42
Resim 16: Umberto Boccioni, ‘Sokağın Bütün Gürültüsü Evi Etkiliyor’,1911, Tuval Üzerine Yağlıboya, 70x75 cm	43
Resim 17: Edward Hopper, ‘Gece Kuşları’,1942, Tuval Üzerine Yağlıboya, 30x60....	44
Resim 18: Richard Estes, ‘Lokanta’,1967, Tuval Üzerine Akrilik,165x120.....	45
Resim 19: Don Eddy, ‘Arabalar’1971, Tuval Üzerine Akrilik, 66x95	46
Resim 20: Uygulamalar, ‘Taksi 1’, 2009, Tuval Üzerine Karışık Teknik, 150x105 cm.....	48
Resim 21: Uygulamalar, ‘Taksi 2’, 2009, Tuval Üzerine Karışık Teknik, 150x105 cm.....	48
Resim 22: Uygulamalar, ‘Taksi 3’, 2009, Tuval Üzerine Karışık Teknik, 150x100 cm.....	49
Resim 23: Uygulamalar, ‘Işık’, 2009, Tuval Üzerine Karışık Teknik, 175x120 cm.....	50
Resim 24: Uygulamalar, İsimsiz, 2010, Tuval Üzerine Karışık Teknik, 180x162cm.....	50
Resim 25: Uygulamalar, ‘Tehdit’ , 2010, Tuval Üzerine Karışık Teknik, 180x135cm.....	51

Tezin Başlığı: Resim Sanatında Bir Metafor Olarak Kent İmgesi	
Tezin Yazarı: Özen BAYINDIR	Danışman: Doç. Hayriye KOÇ BAŞARA
Kabul Tarihi: 23/06/2011	Sayfa Sayısı: v (ön kısım) + 58(tez)
Anabilimdalı: Resim	Bilimdalı: Resim
<p>Kentler ortaya çıktığı ilk dönemlerden bugüne, pozitif bilimlerden sanata birçok alanda araştırma konusu olmuştur. 19. yy. ve sonrasında, kapitalist sistemin egemen olması ve sanayileşme, hızlı değişimlerin ve dönüşümlerin yaşandığı dönemlerde, özgürlük ve refaha kavuşma arzusuyla yapılan değişimler kentlerin bugünkü şeklini almasına zemin hazırlamıştır. Kentlerde yaratılan yapay mekanlar ve tarihsel süreç içerisindeki oluşumlar, üretim imkanlarının artmasıyla hayal gücünü de arttırmıştır. Yaratılan bu çevrede alımlayıcılara sunulan birçok kentsel imge oluşmuştur. Kentler, sunulan bu imgelerle, mekanların modernleşme sürecinden bugüne kadar geçirdiği süreçlerle, sanatçının üzerinde olumlu veya olumsuz duygusal uyarıcıların vasıtasıyla resim sanatına yansımıştır. Modernleşmenin esas mekanı olarak düşünebileceğimiz kentleri, içinde barındırdığı dinamizmi ve hayal gücünü tetikleyen estetik değerleriyle ele alan sanatçıların, kentleri seyirlik bir nesne olarak gördüğünü söylemek mümkündür. Modernleşme döneminin yarattığı; sosyal, siyasal, ekonomik, psikolojik sorunlar ve aydınlanma sürecinde yaşanan teknolojik gelişmelerin yarattığı kaos ortamına ayak uydurmaya çalışan bireyin yani kentin öznesinin geri planda kalışı, dönemin üzerinde durulması gereken en önemli olgularındandır. Bireyin kent mekanlarındaki mevcudiyeti ve kent tarafından şekillendirilmesi bununla birlikte geçmiş ile bugün arasındaki bağı kurmamızı sağlayan kent mekanlarındaki mevcut sistemin resim sanatını etkilemesi bugün olduğu gibi gelecekte de devam edecektir.</p>	
Anahtar kelimeler: Kent, Kentsel İmge, Mekan, Modernleşme	

Title of the Thesis: Image Of The City As A Metaphor For The Art Of Painting	
Author: Özen BAYINDIR	Supervisor: Doç. Hayriye KOÇ BAŞARA
Date: 23/06/2011	Nu. Of Pages: v (pre text) + 58 (main body)
Department: Painting	Subfield: Painting
<p>From their first appearance to today, cities have been a research subject for a variety of areas from positive sciences to art. The changes aiming to have a more comfortable and free life lead up to have today's form during and after the 19th century, with the reign of capitalist system and the improvement of industrialization. Artificial places created in the cities and the formations during the historical process improved the imagination by the increase of production capability. There have been many civic images to the recipients in this created environment. Cities ,with this images, have had reflections on the art by means of positive or negative stimulus on the artist from the modernization process of the cities to today. It is possible to say that artist perceive the cities, which are the true places of modernization, as a visual object with the dynamism, and aesthetic values inducing imagination in them. Taking the backseat of individual, the subject of the city, when trying to keep up with the social, political, economic, psychological problems of modernization era and the chaos occurred due to the improvement of technology during the enlightenment process is one of the most important facts to be considered. Having effects on the art of Individual's existence in the city places and being shaped by the city and besides this the current system that provides us to get the connection between the past and the future is going to continue as it is today.</p>	
Keywords: City, Civic Images, Place, Modernization	

GİRİŞ

Toprağın ilk keşfedildiği tarihlerden bu yana oluşumunu hızla sürdürmeye devam eden kentlerin içinde barındırdığı dinamizminden yola çıkarak, oluşan kent imgelerinin bireyler üzerindeki ve dolayısıyla resim sanatına yansımalarını irdeleyen bu çalışma, ‘Resim Sanatında Bir Metafor Olarak Kent İmgesi’ başlığı altında açıklanmaya çalışılmıştır.

Çalışmanın Amacı: Kentlerin ortaya çıkışından bugüne kadar olan süreçteki kentin ve kentsel yaşamın bireyler üzerindeki olumlu ve olumsuz etkisiyle beraber sanatçı ve resim sanatı üzerindeki etkisinin de irdelenmesidir. Çalışmada, örnek olarak gösterilen modernleşme döneminin önemli ressamlarının yardımıyla tuvallerine konu ettikleri kentlere bakıldığında geçmişle bugün arasında bağ kurulması amaçlanmıştır.

Çalışmanın Önemi: Modernleşme dönemindeki kentlerin belirleyici özellikleri teknoloji ve endüstri olduğundan içinde buldukları mekanları bir sanat objesi olarak algılamaya başlayan bireyler refaha kavuşma ve hayatı kolaylaştırmaya yönelik tasarımlarla kentleri şekillendirmişlerdir. 19.yüzyıl ve sonrasını kapsayan bu akıl çağı kentler şekillenirken birtakım insani değerleri de yok etmeye başlamıştır. Yüzyıllar boyunca yaşanan mekansal değişimler bugün ve gelecek için köklü değişimlerin habercisi olduğundan konunun önemi vurgulanmaya çalışılmıştır.

Çalışmanın Yöntemi: Kent kavramının ve kentleşmenin oluşumu üzerine genel bir anlatım yapıp modernleşme sürecinde bireyin ve gündelik hayatın getirdikleri irdelenmiştir. Bu süreç, genel özellikleriyle araştırılıp resim sanatına etkileri üzerinden metalaşan kent imgeleri incelenmiştir. Araştırma sırasında konu ile ilgili yazılı ve görsel kaynaklar, bunlarla birlikte web sitelerindeki makale ve dokümanlardan yararlanılmıştır. Kentsel imgelerin sanatçı duyarlılığıyla incelendiği bu çalışmada, resim sanatında kent kavramını problem edinen sanatçılar ve eserleri ve etkisi altında oldukları dönemin sanat akımları üzerinden, gelinen aşamalar yazılı bir metin halinde ve eş zamanlı olarak üretilen resimlerle beraber aktarılmaya çalışılmıştır.

BÖLÜM 1. KENT KAVRAMI ÜZERİNE

1.1.Kent Kavramı ve Kentleşmenin Ortaya Çıkışı

‘ Kent, mekan içinde bir yer olmaktan öte, zaman içinde bir dramdır’ (Patrick Geddes).

Kent; topluluk olarak yaşayan insanların, ortak yaşam alanlarını, geçmişleri ve yaşam biçimleriyle şekillendirdikleri, tarihi, siyasi, sosyal ve kültürel özellikleri barındıran mekânlardır. “Kent kavramının genel karşılığı; sürekli toplumsal gelişme içinde bulunan ve toplumun, yerleşme, barınma, gidiş-geliş, çalışma, dinlenme, eğlenme gibi gereksinmelerinin karşılandığı, pek az kimsenin tarımsal uğraşılarda bulunduğu, köylere bakarak nüfus yönünden daha yoğun olan ve küçük komşuluk birimlerinden oluşan yerleşme birimidir” (Karakurt, 2006).

Günümüz kentini kavramsal bir tanıma oturtabilmek için öncelikle kent tanımına ilişkin tarihsel gelişmenin ele alınması gerekmektedir. Benevolo’ ya göre; “ Tarihsel gelişim içinde kentin kavramsal içeriğindeki değişimler incelendiğinde, ilk dönemlerde uygarlık kavramının bu içeriğin belirlenmesinde etken olduğu gözlenmektedir. Kent ile aynı anlamda kullanılan “Medine” kelimesi kentlerdeki ve kent dışı alanlardaki yaşam biçimleriyle, ekonomik ve toplumsal yapı farklılıklarını ortaya koymak üzere kullanılmıştır. Karye ise Medine nin karşıtı olarak, göçebe ve kırsal yaşamı tanımlamaktadır. Bu bağlamda kent yaşamı organize edilmiş bir sosyal hayatı (uygarlığı) içermektedir. Böylece de kent uygar insanların yaşadığı bir yerleşme birimi olmaktadır. Kent, uygarlık anlamında, Yunanca’da polis, Fransızca’da cite, Arapça’da Medine, Almanya ve Saksonya’dan İskandinavya’ya kale ya da oturma alanı anlamında burgh ya da borough, Latince’de ise yurttaşlık anlamında urbs ve civitas kelimeleriyle isimlendirilmiştir” (Benevolo, 1995: 19).

Kent tanımları eleştirildiği disipline göre çeşitlilik göstermektedir. “Sosyologlar, tarihçiler, şehir plancılar, iktisatçılar, antropologlar, edebiyatçılar v.b. her bir disiplinin kendi kavrayışı üzerine bina edilmiş kent tanımı vardır. Nüfus büyüklüğü, idari statü, nüfusun yapısı, iş bölümü ve uzmanlaşma, örgütlenme biçimi, işlev alanlarındaki farklılaşma, iş gücünün sektörel dağılımı, heterojenlik, fiziksel doku, üretimin yapısı gibi ölçütler kullanılarak bu tanımlamalar yapılmaktadır” (Kaya, 2011). Jean Louis

Huot 'ın 'Kentlerin Doğuşu' kitabında belirttiği gerçek kent olarak açıkladığı tanımda ; “Gerçek bir kent, örgütlü hiyerarşik siyasal ve sosyal yapı yansıtmalıdır. Böyle bir kent, belli bir ekonomik ve sosyal gelişmeye tanıklık etmeli; barındırdığı insanlarla çevresinde yaşayan insanlar arasında yeni bir tür ilişkinin kurulduğunu göstermelidir.” şeklinde bir tanımlama yapmıştır (Huot, Thalmann, Valbelle, 2000: 34).

Kenti, durağan olmayan, her türlü bireyin içinde barındıran, ışıkları, renkleri, biçimleri ve hareketiyle bir sanat alanı olduğunu söylemek yanlış olmaz. Kent, her dönem insanlar için vazgeçilmez önem taşıyan mekânlardır. Sanat, felsefe ve dinin vücut bulduğu ve yaratıldığı yerler olma özelliği taşımaktadır, ayrıca her sınıftan insanın iletişime girebildikleri fikir alış-verişi yapabildikleri mekânlardır. Tatlıdil'e göre kent; “Mesleki örgütlenmenin ön plana çıktığı, sosyal baskı mekanizmasının sınırlandığı, bireyin “ben” olarak toplumsal ilişkilerde yer aldığı örgütlü toplumdur” (Tatlıdil, 1989:386).

Daha da önemlisi, düşüncelerin, felsefelerin ve yaşantıların tartışıldığı, bunların alış verişinin yapıldığı; etrafında dolaşılacak, ikamet edilecek; tartışma, kutlama, yeme-içme, gibi etkinliklerin yapılabileceği; düşünmeye ve gözleme dayanan, sonuç olarak da insanların bir araya gelip, kendi kimliklerini buldukları bir alandır.

Kent gibi bir olguyu tanımlamak için birçok yaklaşım olduğundan söz edilmişti. Bu yaklaşımları iki başlıkta toplayabiliriz. “1. Kültürel öğelere ağırlık veren tanımlar: Bazı araştırmacılar kent ile uygarlık kavramları arasındaki yakın ilişkiden yola çıkmakta. Bu tür tanımların temel özelliğinin, kenti uygarlık yaratıcı ve koruyucu olarak sunmaları olduğu söylenebilir. Kentsel tarihçi Levis Mumford'un sözleri bu türe örnek oluşturuyor; İlk başlangıçtan bu yana kent, uygarlık ürünlerini toplamak ve iletmek için özel olarak donatılmış, maksimum hizmetin minimum alanda sunulması için yeterince yoğunlaşmış ve ayrıca toplumun değişen gereksinmelerine, büyümenin getirdiği daha karmaşık biçimlere ve yığılan toplumsal mirasa yer sağlayabilecek şekilde genişleyebilen bir strüktürdür. 2. Sosyo-ekonomik açıdan yapılmış tanımlar: Kenti tanımlamada sosyo-ekonomik yaklaşımın ana özelliği, kenti çağının ve içinde yer aldığı toplumun ekonomik yapısının bir parçası olarak değerlendirmektir. Kent temelde bir ekonomik oluşum olarak kabul edilirse, bu ikinci tür tanımlama anlayışının birinciden daha geniş kapsamlı olduğu sonucuna varılabilir” (Sözen, Tanyeli, 1986: 128).

Kentin tanımı birçok alanda yapılmaya çalışılmıştır. En sık karşımıza çıkan tanım ise nüfusa dayalı tanımlardır. “Kent bilim dalları ve coğrafya, kenti belli bir nüfus büyüklüğüne erişmiş yerleşkeler olarak tanımlar. Kent, kendine özgü bir iş-güç biçimi, toplumsal örgütü ve belli bir yerleşik kültürü bulunan çok nüfuslu yerleşmeler olarak tanımlanmaktadır” (Yılmaz E. , 2011:254,255). Çeşitli tanımları yapılan kentin evrensel bir tanımını yapmak görüldüğü üzere çok güçtür. Farklı tanımların sebebi, kent kavramına çeşitli bilim dallarından bakılmasıdır.

“Bir yerleşim biriminin kent niteliğini taşıması için, bu özellikleri taşıması gerektiği söylenebilir;

- * Belli bir nüfus büyüklüğüne ve nüfus yoğunluğuna erişmiş olması,
- * Tarımsal üretimden daha ileri bir üretim düzeyi olan sanayi üretimine geçmiş olması ve bununla birlikte hizmet sektörünün gelişmiş olması,
- * Yerleşim yerinin fiziksel altyapısının belli bir düzeye ulaşmış olması,
- * Geleneksel aile yapısının çözümlenerek yerini çekirdek aile yapısına bırakmış olması,
- * Nüfusun büyük oranda örgütlenmiş karmaşık iş bölümüne ve yüksek uzmanlaşma düzeyine erişmiş olması,
- * Yerel değerlerin yerini ulusal değerlerin veya evrensel değerlerin almış olması,
- * Geleneksel ilişkilerin (cemaat toplum tipinin) çözülüp bireysel ilişkilerin ya da bireysel çıkarların ön plana çıkmış olması,
- * Eğitim düzeyinin kırsal kesimdeki eğitim düzeyinden yüksek olması ve çocuk bakım ve eğitiminde aile dışı kurumların gelişmiş olması,
- * Sosyal normların yerini, resmi denetleme kurumlarının almış olması,
- * Statülerin aileden gelmeyip, bireylerin kendi çabaları ile kazanılmış olmaları” (Erkan, 2002: 18).

Nüfus büyüklüğü, kentin tanımı için yeterli olmamaktadır, fakat köy ve kasaba gibi yerleşim yerlerine kıyasla daha fazla nüfusa sahip olduğundan kent tanımı için önemli

bir unsur olmaktadır. Nüfus büyüklüğü belirli düzeyi aşan yerler kent olarak adlandırılmaktadır. Kentler, belirli bir yöresel sınır içinde ve yönetsel yerleşim yerleridir. Kırsal kesimde yaygın olan ekonomik etkinliğin tarım olduğu bilinmektedir, buna karşılık kentler genellikle sanayi üretiminin hakim olduğu yerlerdir. Sosyolojik olarak kent tanımlandığında kırsal kesim ile kentteki toplulukların farklılıkları açıkça ortaya çıkmaktadır. Köyler daha geleneksel yaşam biçimini tercih ederken kentlerde nüfus kalabalıklaştıkça karma bir topluluk ve birlikte düzen içinde yaşama çabasından bahsedilebilir.

“ Kent, insanların yerleşik düzene geçmeleri, bir toplum olarak yaşamaya başlamaları ile birlikte olmuştur. Kentlerle birlikte toplum içinde sosyal sınıflaşma belirmiş, bu sosyal sınıf içerisinde güçlü olan, yönetici sınıfı oluşturmuştur. Tarihsel süreçte her toplum yönetilmiştir. Böylece kentlerle birlikte bir yönetim söz konusu olmuştur. Bu arada her toplum kendi kültürünü, yaşam tarzını tarihsel mekânlarına yansıtmıştır. Bu yansıma toplumun kültürel özelliklerine ve yönetim biçimlerine göre şekillenmiştir. Böylece kent kurgusunda iki önemli faktör belirlemektedir; birincisi yöntem biçimi, ikincisi de toplum kültürü. Toplum kültürünü kentlerden soyutlamak zaten imkânsızdır. Çünkü insanlar buldukları coğrafya ve iklim koşullarına göre; yaşam biçimlerini ve arayışlarını da katarak konutlarını oluşturmuşlar, konutlarını aynı etkiler doğrultusunda bir araya getirerek kentleri kurmuşlardır... Orta Çağ Kenti veya Sanayi Kenti olarak isimlendirilen kentsel gelişmeler, kent yaşam biriminde önemli toplumsallıklara yol açmıştır. Ancak, bu gelişmeler kent için bir başlangıç ve tek açıklama biçimi de değildir. Başka bir ifadeyle Batı Kenti, insanlık tarihinde önemli bir konuma sahiptir. Fakat aynı öneme sahip dünyanın başka coğrafyalarında da kent yaşamları olmuştur. Kentin anlamı, süreç içerisinde önemli değişimler ve yönlendirmeler olmasına karşın uzun süreli tarihsel gelişiminin bütününde gizlidir. Tarihin bütünlüğüne rağmen kısıtlı tarihsellik çerçevesinde getirilen evrensel ölçekli açıklamalar ve bilgi sistemleri ile farklı toplumların sorun ve açmazlarına aranılan cevap ve çözümler örtüşmemektedir. Evrenselleştirilmiş belirli özelliklerden kaynaklanan tek bir modele karşılık, farklı tarih ve toplum özelliklerinden kaynaklanan birden fazla toplum ve toplumsal yaşam bulunmaktadır. Bu farklılığı, kentlerin ortaya çıkışından değişik coğrafya ve kültür

alanlarına yaygınlaşmasına ve günümüze gelen biçimlerine kadar görmek mümkündür” (Karakaş, 2011).

Kentlerin ortaya çıkışı üzerine Gordion Childe’in yaklaşımı şu şekilde olmuştur. Childe, “M.Ö 3000 yıllarında Mısır, Mezopotamya ve İndus vadisinde ortaya çıkan toplumsal değişiklikleri kentsel devrim olarak değerlendirmektedir. Childe’in kentsel devrim olarak nitelediği gelişmelerin, coğrafya ve toplumsal ilişkiler açısından, Doğu uygarlıklarında meydana geldiği anlaşılmaktadır. Yakın dönemlere kadar kentle ilgili yapılan çalışmalarda bu konuda farklılık olmadığı görülmektedir. Yine Childe’in belirttiği gibi arkeolojik bulgular sadece tek bir kültürün değil, ayrı ayrı neolitik kültürlerin varlığını ortaya koymaktadır”(Childe, 1990: 41). Kentsel merkezlerin ilk olarak dini amaçlar doğrultusunda tanrı ve doğal günlere tapınılan mekanlar olduğu düşünülmektedir. Bookchin, “ ilk kentlerin ideolojilere dayalı yaratılar olduğunu ileri sürer. Oysa çağdaş görüş kenti ticari bir girişim olarak ele alır. Bu görüşe göre bütün kentler, mali ve ticari bir uğraşın sonucudur. Zaten ilk kentlerde de el sanatları son derece gelişmiştir. Bu ilk kentlerde, kent içinde değiş tokuşun ötesinde bir iç pazar yeri bulunamamıştır” (Bookchin, 1999: 56).

Kent tanımlarını inceledikten sonra kentleşme kavramına bakılacak olursa;

“ Şehirleşme anlamında da kullanılan kentleşme; ekonomik gelişmeye koşut olarak kent sayısının artması ve kentlerin büyümesi sonucunu doğuran, toplumda artan oranda örgütlemeye uzmanlaşmaya ve insanlar arası ilişkilerde kentlere özgü değişikliklere yol açan nüfus birikimi süreci olarak tanımlanır ” (Keleş 1988: 80). Sanayileşme ve ekonomik gelişmelerle bireylerin de davranışları kentlerin sayılarının artması ve nüfusun artması sonucunda değişime uğramıştır.

“Kentleşme” kavramı Endüstri devrimi ile gündeme gelmiş ve ketleşme makineleşme ve sanayileşme ile birlikte gerçekleşmiştir. Sanayi devrimi ile birlikte üretim biçimi de değişmiştir; hız kazanmış ve serileşmiştir. Fabrikalar gündeme gelmiş; buralarda çalışacak işgücü gereksinimi ortaya çıkmıştır. Tarım ile uğraşan ve yeterli kazanç elde edemeyen insanlar, buralarda çalışmak üzere yer değiştirmişlerdir. Dolayısıyla ilk olarak fabrikalarda çalışan işçiler için fabrika yakın çevrelerinde yerleşim alanları oluşturulmuştur. Tabii bu arada fabrikalar da maliyeti düşürmek adına işgücünün,

hammadenin ve pazarın yakın olduğu yerlerde inşa edilmişlerdir. Böylece kentleşme, sanayileşmenin bir yan ürünü olmuştur ve kentleşme ile sanayileşme birbirinden ayrılmaz olgular haline gelmiştir. Kentsel nüfus, doğumlarla artmakla birlikte köylerden ve kasabalardan gelenlerle, yani göçerlerle de çoğalmaktadır. Fakat tabii ki kentleşmenin yalnız bir nüfus hareketi olarak görülmesi yetersiz olur. Çünkü kentleşme olgusu sanayileşmeyle birlikte, bir toplumun ekonomik ve toplumsal yapısındaki değişimlerden doğmuştur.

Kent adı verilerek yaratılan bu çevre, kentleşme ile birlikte mega kent ve metropol kavramlarını almıştır. Bütün bu tanımlamalarda ortak olan nokta şudur ki; hepsi de kapsadıkları toplumun ekonomik, toplumsal ve yöresel bir göstergesidirler. “19. yy.’ da sokak ortaçağ sokağından türetiliyor ancak sonunda değişerek kendinden öncekini yok ediyordu. Eski araba yolları genişletildi; yapıtların cepheleri yeniden yapıldı; aşırı düzensiz tasarımlar yok edildi yerine daha düzenli tasarımlar yapıldı” (Benevolo,2006:183,184). Bütün bu yapılanmalarla birlikte “bazı kentler geçmiş dönemlerdeki yaşantılarını koruyarak hem günümüzün hem de geçmişin bir belgesi olma özelliğini taşımışlardır. Bazı kentler ise sadece geçmişteki bazı dönemlerin yaşantılarını ileri kuşaklara kadar getirmişler ve bizlere o dönem toplumu, yönetimi, mimarisi, yaşam tarzı hakkında bilgi aktarmışlardır. Böylece kentlerin her dönemde önemli bir toplumsal ve görsel belge olma niteliğini taşıdıklarını söylemek yerinde olacaktır” (Yılmaz M., 2000: 162,163).

Sağlıksız kentleşmenin sonuçlarıyla ilgili Ruşen Keleş şunları söylemiştir: “Sağlıklı ekonomik temellere dayanmayan, ulusal ekonomiye yük olan bir kentleşme, kuşku yok ki, kırsal alanların yoksulluğunu kentlere taşıyan, maliyeti yüksek, yapay ve sağlıksız olacaktır. Kentlerin beş yıldızlı otellerle, gökdelenlerle gerekli gereksiz alışveriş merkezleriyle, doğal değerleri tahrip eden köprüler, alt ve üst geçitlerle doldurulması kentleşmenin sonuçlarındandır. Bu koşullar altında yalnız kentler kimliklerini yitirmekle kalmamakta, ekolojinin dengesi de bozulmaktadır” (Keleş, 2010:29,30). Günümüzün en önemli gelişmelerinden biri olarak tanımlayabileceğimiz kentleşme olgusu, bireylerin gelişimi ve değişimi açısından büyük öneme sahiptir. Fakat bu öneme rağmen kentleşme ve kentsel yaşam, kent kuramcılarının büyük çoğunluğu tarafından

belirli gelişmelerle anlatılmaktadır. Başka bir ifadeyle söylenecek olursa kent, sınırlı bir tarihsellik içerisinde belirli gelişmelerle genel bağlamından koparılmaktadır.

“ Kentleşme nedenleri biri diğerinden etkilenen nedenler olarak, ekonomik, teknolojik, siyasal ve psiko-sosyolojik nedenler şeklinde sınıflandırılır:

Ekonomik Nedenler: Kentlerde çok sayıda uzmana ihtiyaç olmaktadır. Öte yandan, özellikle az gelişmiş ülkelerde, tarımın verimliliği ve kişi başına düşen tarımsal gelir, köylüyü köyünde tutmaya yetmeyecek kadar düşüktür. Gerek bu yetersiz gelirin, gerekse toprak iyeliğinin dengesiz dağılımı, tarım topraklarının çok parçalanmış (ufalanmış) olması, iklim koşulları ve toprak aşınması (erozyon), bu itici etmenleri güçlendiren nedenlerdir. Örneğin, Türkiye de sözü edilen bütün koşulların, tarımdaki verimi azaltmak suretiyle, kentleşme hızını geniş ölçüde etkilediği görülmektedir.

Teknolojik Nedenler: Sanayi devriminin getirdiği değişikliklerle beraber kentleşmenin hızlanması teknolojik gelişmelerle mümkün olmaktadır. Buhar gücü nüfusun fabrikalar yakınında birikmesine yol açmıştır. Elektrik enerjisinin sanayide artan oranda kullanılması kentlerde hızlı biçimde nüfusun yoğunlaşmasına katkıde bulunmuştur. Bunun gibi hidroelektrik santrallerde kentlerin gelişmesi ve yaygınlaşmasında büyük rol oynamıştır. Hızla gelişen teknolojiyle birlikte iletişim ve bilgisayar teknolojisindeki ilerlemenin kentleşmeyi nasıl etkileyeceğini zaman gösterecektir. **Siyasal Nedenler:** Çeşitli düzeyde verilen siyasal kararlar, hukuk kurumlarından bazıları ve kentlerdeki yönetim yapısının özellikleri kentleri özendirici nitelik taşımaktadır.

Sosyo-Psikolojik Nedenler: Sosyo-psikolojik nedenler köy ve kentin yaşam biçimleri arasındaki farklılıkta ortaya çıkmaktadır. Kentin özgür havası, kentli olmanın gururunu paylaşma, kentte var olan toplumsal ve kültürel olanaklar ve hizmetler kenti çekici kılmaktadır. Kimi yerlerde kente göç etmeye ”yükseliş” gözüyle bakılması kentli olmayı, kentte yaşamayı beraberinde getirmektedir” (Baysal, 2008). Uygarlıkların hiçbirinde kentlerdeki yaşam, teknolojiden ve de ticaretten bağımsız düşünülmemiş, gelişmemiştir. Kentlerin ne geçmişinde, yani antik çağlarda ne de modern zamanlarda sözü edilenin tersi olmuştur. Bütün bu bahsedilenlerden sonra; kentlerin ortaya çıkışı, gelişmesi, yaygınlaşıp günümüze kadar gelmesinin tarihsel sürecinde insanların, her uygarlığın kendine özgü özellikleri olan kentler yarattığı söylenebilmektedir.

BÖLÜM 2. MODERNLEŞME SÜRECİNDE KENT

2.1. Kent Yaşamında Birey ve Modern Hayat

Ekonomik ve siyasi değişimlerin yaşandığı kentler, içinde barındırdığı bireye sunduğu çeşitlilikle bireyin gereksinimlerini karşılamakla birlikte, ilişkilerini de biçimlendirmiştir. “ Modernizmin bilgiye yaklaşımında değişimler olurken insana yaklaşımı da eleştirilmeye başlamaktadır. İnsanın değişmez özelliklerinin ve özünün bulunacağı savı metafizik olduğundan sorgulanmaktaydı. Nietzsche böyle bir öz varsa, bu özün ancak Dionysus mitinde bulunabileceğini bunun da “yıkıcı yaratıcılık” ve “yaratıcı yıkıcılık” olduğunu söylemektedir” (Tekeli, 2009: 17).

Modern kentlerdeki, hızlı ve radikal değişim, insani değerlerin yok olmasına neden olacağına dair tartışmaları da beraberinde getirmiştir; “ 19. yy.’ in ortalarında şair Baudelaire’ in dizeleri, modern zamanların dramatik güçlüğünü yakalamıştır;

“Artık eski Paris yok (bir kentin biçimi hızla değişiyor, yazık!

Tıpkı bir ölümünün kalbi gibi);

Paris değişiyor, ancak benim melankolimde hiç bir şey

Yerinden kıılmıdamadı! Yeni sarayla, yapı iskeleleri, bloklar.

Eski dış mahalleler, tümü benim için alegoriye dönüşüyor,

Ve benim sevgili anılarım kayalar kadar sağlam” (Benevolo,1995: 14).

Dizelerde Baudelaire yaşadığı duyguları ve endişeyi açıkça görmek mümkündür. “Baudelaire doğduğu şehrin bu denli hızla şekil değiştirdiğine tanıklık etmenin verdiği memnuniyetsizliği, anılarından güç alarak dile getirmektedir. Ancak Baudelaire’i endişelendiren değişim kaçınılmazdır. Geleneksel kent yerini akla ve bilime uygun inşa edilmiş kent anlayışına bırakmak zorundadır. Bilimsel gelişmelere koşut doğayı çıkarları doğrultusunda şekillendirmekte bir sakınca görmeyen insanoğlu yaşadığı kenti de işine yarayan hale getirmektedir. Gereksinmelerini karşılayacak biçimde tasarladığı kentte daha özgür ve yaratıcı olacağını, kente kazandıracağı hızla daha kısa zamanda daha çok üretim yapacağını öngörmektedir. Kapitalizm mekâna hükmetme adına

inanılmaz büyük ölçekli, uzun soluklu yatırımlara gitmekteydi. Demiryolları telgraf hatları buharlı gemiler, radyo yayınları, bisiklet, otomobil gibi iletişim ve ulaşım olanakları zaman ve mekân algılayışını radikal olarak değiştirmektedir. Bu gelişme kuramcı David Harvey'e göre zaman-mekân sıkışması yaratmaktaydı”(Çimen 2006: 324). Benjamin Walter, Pasajlar adlı kitabında, insanların büyük kentlerde yaşayanlara özgü yeni ve epey şaşırtıcı bir konumla hesaplaşmaları gerektiğini söylemiş ve sosyolog George Simmel' in bir saptamasını aktarmıştır: “Duymadan gören... görmeden duyardan daha tedirgindir. Burada büyük kentin sosyolojisi açısından karakteristik bir nokta söz konusudur. Gözün etkinliğin, kulağın etkinliğine oranla daha ağır basması... Büyük kentlerde yaşayan insanlar arasındaki karşılıklı ilişkileri belirleyici bir öge olmaktadır. Bunun başlıca nedeni de toplu taşıma araçlarıdır. 19. yy.da otobüsler, trenler ve tramvaylar gelişmezden önce, insanlar birbirlerine tek kelime söylemeksizin, dakikalarca, hatta saatlerce bakmak zorunda değillerdi” (Benjamin, 2009:132).

Modern hayatın en önemli sorunlarından biri, hiç kuşku yoktur ki bireyin, toplumsal baskılar, geçmişten kopamama, izlerini hep yaşatma, bireyselliğini koruma isteğinden kaynaklanmaktadır. “R. Sennett 'de , “Ten ve Taş” adlı kitabında, yaşadığı şehirde insanların birbirlerini rahat bıraktığını ancak bireyci gelişmenin bireyi kentte suskunlaştırdığını, sokakta, kafede, mağazada, trende, otobüslerde ve metrolarda konuşmaktan çok bakışıldığını vurgulamaktadır” (Çimen, 2006: 324). R. Sennett' e göre, “Modernleşme sürecinde, insanların birbirlerine nasıl tepki verdiklerini nasıl görüp işittikleri, birbirleriyle temas içinde mi yoksa birbirlerinden uzak mı oldukları konusunda insan bedenlerinin mekânsal ilişkileri bariz farklar yaratmaktadır. Bunların kent merkezlerinin daha seyrek ve daha şekilsiz mekânlara, varoşlardaki lojmanlara, alışveriş merkezlerine, ofis kampüslerine ve sanayi sitelerine kaydıran büyük kentsel dönüşümün bir etkisi olduğunu vurgulamaktadır” (Sennett, 2008: 13). Levent Çalıkoğlu modern kültürün birey üzerindeki etkisini şu sözlerle açıklamıştır: “Modern kültür, bireyi kentin içine çektiği ölçüde onu kentin bütünlüğü içerisinde yabancılaştırır, nötralize eder, yapması gerekenleri telkinler, nefes almasına karışmaktadır. Öznel yaşantıyla dünyasal yaşantı arasında oluşan bu ayrımın kaynağında, kentin geniş zamanlı bir öznenin zamanına göre hareket etmek zorunda olduğu görüşü yatmaktadır.

Benlik ile kent arasında oluşan uyumsuzluk, bireyin zamanı ile kentin zamanını birbirinden koparır, kenti tıpkı hayali özne gibi bağımsız bir canlıya dönüştürür” (Çalıkoglu, 2009).

Sürekli devinim halinde olan kent mekânları, içinde barındırdığı nüfusu sunduğu imkânlarda etkisi altına almıştır. “Kent mekânları kentsel dokuda odak noktalar tanımlar ve toplama işlevini içerir. Bu nedenle, kentte sürekli yaşayan nüfusun ve kenti geçici bir süre ziyaret eden kişilerin birbirleriyle ve paylaştıkları kent ile ilişki kurmasını sağlar. İnsanlara sürekli ve yönlendirilmiş bir hareket düzeninden çok durma ve toplanma olanağı veren, insanların birbiriyle ilişki kurma potansiyelini içeren mekânlar yaratılmıştır. Böylelikle kentsel mekânlar, sokaklar, meydanlar “gidilmek istenen yer” haline dönüşmektedir” (Mimarlık Dergisi, 2007: 21).

Modernleşme sürecinin bir ürünü olan, endüstri ve teknolojiye ilerleme, insanlığın bugün elindeki en büyük güçtür. İsmail Tunalı, “ bilim doğaya egemen olmada bir güçtür. Bu güç bir araçlar ve gereçler dünyası yaratmaktadır... Ancak fonksiyonel bir ereğin belirlendiği endüstri, araçlar ve gereçler sistemi kendiliğinden bazı sorunları da beraberinde getirmektedir. Bu sorunların başında yabancılaşma meydana gelir. Yabancılaşma, insanın mekanist bir dünyada kendini yitik hissetmesidir. Bu mekanizmanın ürünüdür makinedir.” der. Tunalı, makine insanın doğada kalması için yoksun olduğu organları karşılamak ya da güçlendirmek için meydana getirdiği bir aletler sistemini ifade etmektedir. İnsanların hayatı kolaylaştırmak adına yaptıkları bu en ilkelinden en gelişmişine zengin bir makine kültürü oluşmuştur. Ancak Tunalı'nın ifadesine göre; “ bu kültürü yaratan insandır, ancak karşı olan yine insandır” (Tunalı, 2006: 7).

Kentleşmeyle birlikte, üretmeyen tam tersi sürekli tüketen, yaşanan mekânları hızla değiştiren bireyler olarak yaşamı şekillendirdiği görülmektedir. Sennett; insanların bugün atalarımızın hayal bile edemeyeceği hızlarda seyahat ettiğini söyler. “Otomobillerden kesintisiz uzayıp giden dökme beton otoyollara kadar uzanana hareket teknolojileri insan yerleşimlerinin sıkışık merkezlerden çevre mekânlara genişlemesini mümkün kılmıştır. Böylece mekân salt hareket amacının aracı haline gelmiştir. Artık kent mekânlarını onların içinde araba kullanmanın, onlardan çıkmanın ne kadar kolay olduğuna bakarak değerlendiriyoruz. Bu hareket güçlerine esir olmuş kent mekânının

görünüŖü zorunlu olarak nötrdür çünkü sürücü mekânın içinden geçip gitmeyi ister, onun tarafından uyarılmayı değil... Modern toplum coğrafyası içinde seyretmek çok az fiziksel çaba ve dolayısıyla kendini verme gerektirir; aslında, yollar düzleştirilip düzenli bir hale sokuldukça, yolcunun hareket etmek için sokaktaki insanları ve binaları hesaba katma gereği de azalır, karmaşıklığı gittikçe azalan bir ortamda ufak hareketler yapması yeterlidir. Televizyon seyircisi gibi gezgin de, dünyayı uyuŖturucu biçimde deneyimler; mekân içindeki hassasiyetini yitirmiş olan beden, parçalı ve süreksiz bir kent coğrafyası içinde yerleştirilmiş hedeflere doğru pasif bir biçimde hareket eder” (Sennett,2008 s:13). Bu düşünceyi çeŖitlendirecek olursak Sennett’ in başka bir yorumu da şöyledir; “19.yy.’ da hem hareket hem de oturma için yapılan tasarımlar, bireyin bedenini rahat ettiren/konfora kavuŖturan teknolojilere bağlı hale geldiler. Konfor, uyarım miktarını azalır ve uyarım yoğunluğunu gevŖetir; o da bir monotonluk tecrübesidir” der.(Sennett 2008: 328). Burada insanların hareket kabiliyetinin minimum kullanıldığını ve git gide hissizleşen ve tembelleşen bireylerin oluşumundan bahsettiği söylenmektedir.

“ Çılgın rakamlara ulaşan kentsel yoğunluk, kitlesel üretim ve fabrika çalışma koŖulları ve yöntemleri her geçen gün yeni bir insan tipini yaratmaktaydı. Üretimi standartlaŖtırmak amacıyla geliştirilen bilimsel yöntemler, çizelgeler ve deneyler eşliğinde (‘kalabalıklar içinde yalnız’) hareketleri adeta robotlaŖtırılan rasyonel bireyi tanımlamaktadır. Modern birey yaşamı zaman odaklı olmalı ve verimliliği arttırmak uğruna makineleŖtirilmeliydi” (Talu, 2010). Bu kalabalıklaşan kentler içinde farklı bireyleri barındırmaya başlamış ve bunun sonucunda Sennet’in ifadesiyle; “şehir, birbirlerinden farklı insanları bir araya getirir, toplumsal hayatın karmaşıklığına yoğunlaŖtırır, insanları birbirlerine yabancı olarak sunar. Kent deneyiminin bütün bu yönleri - farklılık, karmaşıklık, yabancılık- tahakküme direnme imkânı vermektedir” (Sennet, 2008: 20). Ketleşmenin bu denli yoğunlaşması ve karmaşıklaşması günlük hayatta birtakım kurallar ve sınırlamalar getirmiştir. Sosyolog M. P. Baumgartner; “Hayat, her gün, çatışmayı inkâr etme, asgariye indirme, sınırlama ve ondan kaçma çabalarıyla doludur. İnsanlar karşılaşmaktan kaçınırlar ve yaraların deşilmesinden ya da nelerin yanlış olduğunu belirleyen kurallar koyulmasından rahatsız olurlar” demiştir. (Sennet, 2008: 14). Modernleşme sürecindeki hayatta kalma ve ortama ayak uydurmak için yeni olana alışmaya çalışan bireyleri Georg Simmel şöyle ifade etmiştir;

“modernliği, modern toplumun ‘yeni olan’ ve ‘yeni olanın deneyimlenme şekilleri’ ile kuşatılmışlık hali olarak belirtmektedir. Modern hayatın yeni olana tutkusu ve yenilik arayışı, bir yandan toplumsal formların bireysellik kavramı üzerindeki egemenliğini sorgulamakta ve diğer yandan da modern hayat ile toplumsal formlar arasında süren çatışmayı bildiriyordu” (Simmel, 1919: 77).

Alman düşünür ve kültür tarihçisi Walter Benjamin’e göre modernliğin ayırt edici özelliği, geleneksel üretimin yerini kitlesel üretimin alması ile şeylerin deneyimlenme şeklinin ve özel atmosferinin tahrip edilmesiydi: “Sanat yapıtının teknik yoldan yeniden-üretilebildiği çağda gücünü yitiren, yapıtın özel atmosferi olmaktadır. Bu olgu bir belirti niteliğini taşımakta ve anlamı salt sanatın alanıyla sınırlı kalmamaktadır. Şöyle denebilir genelleştirilmek istendiği takdirde: yeniden-üretim tekniği, yeniden-üretilmiş olanı geleneğin alanından koparıp almaktadır. Bu yeniden-üretilmiş çoğaltarak, onun bir defaya özgü varlığının yerine, yine onun bu kez kitlesel varlığını geçirmektedir. Ve yeniden-üretilmiş olanın, alımlayıcıya bulunduğu konumda seslenmesine izin vermekle, üretilmiş olanı güncelleştirmektedir. Bu iki süreç gelenek yoluyla aktarılmış olanın dev bir sarsıntı geçirmesine yol açmaktadır, bu gelenek sarsıntısı, şu andaki bunalımın öteki yüzünü ve insanlığın yenilenişini dile getirmektedir” (Benjamin, 2009: 55). Benjamin’in bu anlatımında da anlaşılacağı üzere geriye dönüş olmaksızın modernleşen bir çağdan bahsedilmektedir. Modernleşme, yani ilericilik diye de adlandırılan bu kavram, artıları ve eksileriyle toplumsal bir sorun haline gelmektedir. Marshall Berman’ın (1940-) sözlerinde, “Modern olmak, bizlere serüven, güç, coşku, gelişme, kendimizi ve dünyayı dönüştürme olanakları vaat eden; ama bir yandan da sahip olduğumuz her şeyi, bildiğimiz her şeyi, olduğumuz her şeyi yok etmekle tehdit eden bir ortamda bulmaktır kendimizi. Modern ortamlar ve deneyimler coğrafi ve etnik, sınıfsal ve ulusal, dinsel ve ideolojik sınırların ötesine geçer; modernliğin bu anlamda insanlığı birleştirdiği söylenebilir. Ama paradoksal bir birliktir bu, bölünmüşlüğün birliğidir. Bizleri sürekli parçalanma ve yenilenmenin, mücadele ve çelişkinin, belirsizlik ve acının girdabına sürükler. Modern olmak Marks’ın deyişiyile ‘katı olan her şeyin buharlaşıp gittiği’ bir evrenin parçası olmaktadır” (Talu, 2010). Marksist yazın tarafından öngörüldüğu gibi, “doğa ile ilişki kuran tüm sosyal aktörler, salt kendi yakın çevrelerini dönüştürmekte ve her biri kendine özgü bir

cismani ilişkilendirme sistemi kurmakla kalmazlar; aynı zamanda sosyal düzeni değiştirebilmek adına yeni imkânlar da yaratmış olurlar. Hatta bizlerin kendimizi dönüştürmemiz de söz konusu süreç sayesinde gerçekleşir. Dolayısıyla bu diyalektik ilişki, hem sosyal aktörlerin doğa ile kurdukları ilişkinin tarihini hem de doğal çevreyi dönüştürmek için ihtiyaç duyulan politik araçları anlayabilmek bakımından önemlidir” (Sargın, 2007: 238).

Modernleşme sürecindeki kent ve özgürleşme arzusu bireye büyük sorumluluklar yüklemiştir. İnsan üzerinde baskı oluşturan kentlerdeki kalabalıklara rağmen insanı yalnızlaştıran, kendisine ve çevresine yabancılaşan bir mekâna dönmüştür. Kentte uyandıığımız andan itibaren zamanla ve trafikle mücadeleye başlamış oluruz. Bu mücadele birey için çok önemlidir, çünkü güne uyandığından itibaren zamanın büyük bölümünü böyle geçirir. Yaşamını sürdürebilmek için birey bu zorunlu mücadeleye gitmek durumunda kalmıştır. “ Aristoteles : ‘Bir toplumda yaşayamayan ya da kendi kendine yettiğinden dolayı buna gereksinim duymayan insan, ya hayvan ya da Tanrı olmalıdır’ der” (Benevolo, 2006: 9). Modernleşme sürecindeki kentler, milyonlarca bireyin devinim içinde olduğu bu mekânlarda, sonsuz bir üretim ve çeşitlilik içermektedir. Birey gün içinde gidip geldiği kendi kent sınırlarını oluşturur. İş yerinde tüm gün bilgisayar başında bulduktan sonra, iş çıkışı yoğun bir trafikle evine ulaşabilme mücadelesi verir. Böylesine bir karmaşanın içerisinde birey, etrafındaki olaylara karşı duyarlılığını yitirip, bir süre sonrada da olaylar tamamen sıradanlaşır. Birey adeta bir robot gibi hayatına devam etmektedir. “ Yaşadığımız kentlerde hepimiz her gün yüzlerce reklam imgesi görürüz. Karşımıza bu denli sık çıkan başka hiçbir imge yoktur” (Berger, 2007: 129). Örneğin; günlük hayatta sıkça rastlanılan reklam panoları bir süre sonra birey için önemini yitirir. Her birey için farklı tanımlar yapılabilir, fakat her birey bu görsel bombardımanın ardından aynı kısır döngünün içerisine girer. Walter Benjamin, sokakları dolduran kargaşanın, insanların olaylara karşı duyarlılıklarını yitirmesinin iticiliğini vurgular ve şu sözleriyle anlatır: “Bütün sınıflara ve mevkilere mensup, birbirlerinin yanından geçip giden bu yüz binler, aynı niteliklerin ve yeteneklerin taşıyıcısı olan, aynı ölçüde mutluluğu isteyen insanlardan oluşmuyor mu? ...Oysa onlar hiçbir ortak yanları, birbirleriyle hiç ilgileri yokmuşçasına, birbirlerinin yanlarından geçip gidiyorlar; üzerinde kendiliklerinden anlaşmaya varmış oldukları tek

nokta kalabalığın karşılıklı hızla akıp giden kolları birbirlerinin yolunu kesmesin diye, herkesin kaldırımın sağından yürümesi; ama çevresindekilere bir kez olsun bakmak, kimsenin aklına gelmiyor. Bu toplum teklerinin yığıldıkları mekân küçüldükçe, her bireyin o acımasız umursamazlığı ve her türlü duygudan yoksun, yalnızca kendi özel yararları üzerine odaklaşması, daha bir itici ve yaralayıcı biçimde belirginleşiyor” der (Benjamin, 2009: 152). Karşılıklı ilişkilerde de kurulan diyaloglar ve ilişkiler çok yüzeyseldir ve birey kendini soyutlamaktadır. Sürekli değişkenlik gösteren ve belirli kalıpları olmayan mekânlar her sınıftan insanı etkilemektedir. Sanayileşme sonucunda gelen göçler iki kültürü karşı karşıya getirmektedir. Bunu sonucunda birbirini etkileyen, değiştiren iki kültür olduğu söylenebilir.

“Kent sakini bir yerden diğer bir yere, bir etkinlikten diğer bir etkinliğe geçerken, bukalemun gibi, her bir sahnenin rengini alıyordu: Birey, toplumsal yaşamın farklı yönlerinden kaynaklanan farklı ilgileri nedeniyle birbirinden çok farklı ve her biri ancak, onun kişiliğinin ayrı bir bölümüne dayalı bir işlev gören grupların üyesi olur” (Sennett, 1999: 150).

2.2. İdeal Kent

Toplumların ideolojik ve politik yapılarının değişmesiyle birlikte kentler hızlı bir değişimin ve yenilenme sürecine girmektedir. Bundan yola çıkarak insanlar kentler muazzam planlara ve mimariye sahip, estetik mekânlar yaratma arzusu duymaktadırlar.

“İdeal Kent; kentli haklarını koruyarak, en iyi yaşam koşullarını sağlayarak, halkına iyi bir yaşam biçimi sunarak, değerini orada yaşayan, ziyaret eden, çalışan ve ticaret yapan, eğlence, kültür ve bilgiyi orada arayan ve eğitim görenlerden alarak; birçok sektör ve aktiviteyi (trafik, yaşam, çalışma, dinlenme gereksinimleri) bir arada uyum içinde barındıran yaşam yeridir. İdeal bir kent, aynı zamanda modern gelişmeyle tarihi mirasın korunması arasında dengeyi kurmalı, eskiyi tahrip etmeden yeniyi bütünleştirmeli ve sürdürülebilir kalkınma ilkelerini sağlayabilmelidir. Geçmiş olmayan bir kent, hafızasını yitirmiş bir insana benzer. Kent dokuları, yapılar, ağaçlar, kiliseler, kütüphaneler, insanların kentlerdeki yaşamışlıklarının, çalışmışlıklarının ve kişisel tarihlerinin izleridir. Bunlar, geçmişin mirası olup, insanların fani yaşamda kalıcılık duygusuyla geleceğe hazırlanmalarını sağlar” (Kaya ve diğerleri, 2007: 52).

İngiliz kent bilimci Ebenezer Howard, ideal kenti toplum yaşamı ile doğa güzelliğini birleştiren bir mekân olarak tanımlamaktadır. “19.yy sanayileşme süreci içinde kalabalık yoksulluk mahalleleri tarafından işgal edilen kentlere bir tepki olarak geliştirilen bahçe-şehir kavramı, bol açık alanlarla donatılmış, düşük yoğunluklu küçük yerleşim birimlerini içerir. Bu yerleşme modelinde çalışma ve konut bölgeleri kesin çizgilerle birbirinden ayrılmıştır” (Eke, 2001: 42). İdeal kent tanımı yapılırken, temelinin kentli hakları olduğunu söylenebilmektedir. Dolayısıyla kentli haklarını koruyan kentler şeklinde açıklama yapmak doğru olmaktadır. Birçok şehir plancısı mimar yahut da sanatçı, ütopyalarında kenti konu edinmektedir. Kentli ideale ulaşma arzusundayken, örnek alınan ideal toplumsal düzen yaratma ihtiyacından ‘ ütopya’ yani var olmayan yer kavramı önem kazanmaktadır.

“ Rönesans döneminde birçok ütöpik yapıt ve ideal kent tasarımı bulunur. Thomas More’un Ütopya’sından başlamak üzere ütopyalar çoğunlukla kent açısından ele alınır. Antik dönem kentlerinden Ortaçağ kent devletlerine, modern ulus devletlerin kentlerine, daha sonra da dev metropollere dek yaşam pratiğinin tüm sorunsallarının en kristal biçimde ortaya çıktığı, buna tepki olarak ütopyaların planlandığı çekirdek mekân kenttir. Ütopyalar ideal toplumu (geçmişte veya gelecekte) ararken, toplum ile kent hep özdeşleşmiştir.16. Yüzyıl Thomas Moore ütopyasının mekânı bir kent adadır. Deniz ile diğer dünyadan soyutlanmış, korunmuş olan bu Ada ile Ortaçağ cennetinin hümanizma hayali kurgulanır. Ütopyaların temeli ve arzuladığı hayali toplum-kent modeli de tarihsel olarak değişmektedir. Yükselen Endüstri Devrimi ile kalabalıklaşan, sağlıksızlaşan, eşitsizleşen, kirlenen büyük Avrupa kentlerinin yeniden örgütlenmesini arzulayan aktivist ütopya modeli gelişmeye başlar” (Tokyay, 2009).

Geçmişten günümüze, farklı kültürleri ve yapıları içinde barındıran toplulukların, barış içinde, kişisel ekonomik özgürlüklerinin sağlandığı, huzurlu, yeterli konut sayısının bulunduğu, doğayı koruyarak ulaşımı ve yerleşik hayatı sağlayan kentler oluşturma istekleri kentli haklarının yalnızca bir kısmını oluşturmaktadır. Bu ütopyacılı düşüncelerin yoğunlaştığı dönemlerden yola çıkarak, yaşamsal mekânlarını şekillendiren bireyler arzularını somutlaştırmaktadırlar. “Modernleşmenin arka yüzündeki yabancılaşma, yalnızlaşma ve bireysellikten kitleliliğe geçiş hele de büyük metropollerde artık göz ardı edilemez hale gelmektedir. Yalnız günlük hayatında değil

sanatçı kimliğiyle de yeni değerler arayışındaki genç kuşağın parçalanmışlığı kendini sadece ürettikleri karamsar kıyamet senaryolarının yanında, daha güzel bir dünyaya ilişkin ütopyalarla da ortaya koymaktaydılar. Sanatçılar, varolan düzeni alaşağı etmek isteyen tutkulu devrimci kimlikleriyle ‘yeni insana uygun yeni bir sanat’ arayışına çıkmışlardır” (Krausse, 2005: 86).

2.3. 19.yy’ dan Günümüze Kentin ve Kentlinin Geçirdiği Süreçler

Modernleşmenin yarattığı dönüşümün, olumlu etkilerinden yaralananların yorumlarında, uygar dünyanın parçası olmak, rahat yaşama arzusu gibi kavramlar vardır. Bu sebeple hızlanan modernleşme arayışı, yaşanan hızlı dönüşümler beklenen bu olumlu gelişmelerin yanında bireyler üzerinde birtakım kaygılar meydana getirmiştir.

“Modernleşmenin görünür etkileri, büyük Avrupa kentlerinde ilk olarak 19. yy başından itibaren hissedilmeye başlamıştır. Bu süreçte, feodal yapının çözülmesi, kırsaldan kente büyük göçler, sanayileşme, artan mal ve hizmet trafiği, sınıfsal ayrışmanın kentte mekânsal ayrışma ile örtüşmesi, büyük kentsel dönüşüm hareketlerinin hayata geçirilmesi ve kentin yeniden düzenlenmesi, coğrafya ayırt etmeksizin ortaya çıkan olgulardır. Modernlik bugün bütün dünyayı içine almış bir olgudur. Ancak sanılmamalıdır ki her kentin modernleşme hikâyesi birbirinin aynıdır. Modernleşmenin her şeyi genelleştirme ve nicelleştirme eğilimine karşın, buna maruz kalan her coğrafya kendi tarihsel gerçekliğinden gelen koşullarla, bir yandan da kendi hikâyelerini yazmışlardır” (Yırtıcı, 2010). Modernleşme dünyayı geliştirme adına yapılan tüm yeniliklerle birlikte, geleneklerden ve tarihten kopma, tüm bildiklerimizin ve alışkanlıklarımızın geride kalması anlamını da taşımaktadır. Aydınlanma döneminde bilim, sanat ve ahlak adına yapılan değişimlerde insan aklının ön planda tutulması ve bunun sonunda daha özgür daha eşit toplumları meydana getirme düşüncesi hakimdi. Modernleşme sürecinde insanlığı, parçalanmalar bu parçalanmanın sonunda yenilenmeler ve bu yenilenmenin ortaya çıkardığı çelişkilerle mücadele beklediği görülmektedir. Modern toplumları, geçmişle ayırt edilebilecek birçok özellik vardır. Sürekli ve hızlı değişim, buna örnek olarak gösterilebilmektedir. Sürekli ve hızlı değişimlerin yaşandığı modernleşme dönemi, sadece bulunduğu coğrafyayı değil tüm yeryüzünü etkilemiştir. Kalıcı değişimlerin içerisinde bulunan bireyler de mekana ayak uydurma çabasına girmişlerdir. Tüm bunlarla birlikte bireyler tarihi mirasın hızlı

büyümeyle kaybolacağı endişesini duymuşlardır, çünkü tarihi mirasın kaybolması demek kültürel kimliklerin de yok olması anlamına gelmektedir. Akıl ve bilim çağı geleneksel yapılanmanın önüne geçmiştir. “Baudelaire çağının beğenisini incelerken önce yaşadığı zamanları değerlendiriyor. Bu değerlendirmeye bakılırsa modern zamanlar tam bir felaket: “Cehalet ve materyalizmle sarhoş”, “mutsuz ve adaletsiz” bir çağ, bir “imansızlar” yüzyılı; “birden dünyanın sonunu hatırlatan ay tutulması misali zihnin gölgelendiği”, “vasatın hiç olmadık bir güçle hüküm sürdüğü”, “lanetli” zamanlar; “ruhun filizlenme ümidinin kalmadığı”, “şiirsellikten habersiz” bir dönem, “rezil” bir dünya, “bir zindan”... (Artun, 2011).

Çağı belirleyen en büyük iki olgu teknoloji ve endüstridir. Bilim ve teknolojiye gelişmeler sayesinde; ulaşım, eğitim, ekonomi, sağlık ve sosyal imkânların gelişimi gibi kent ve kentliyi oldukça etkileyen birçok alanda ilerleme yaşanmıştır. Bu dönemde çoğalan barlar, kafeler, pasajlar insanların daha çok sosyalleşebildiği ve paylaşımların arttığı yerler haline gelmiş, kentli için büyük önem kazanmıştır. Buharlı gemilerin icadından sonra sanayileşme ile birlikte kentleşme başlamış bu da nüfusun gün geçtikçe artmasına sebep olmuştur. Endüstri ürünlerinin de kullanılmaya başlanmasıyla mimaride ilerlemenin adımları atılmaya başlanmıştır. Tarıma dayalı toplumsal bir yapıdan sanayiye dayalı toplumsal bir yapıya geçiş yaşanan kentlerde, sanayi sonrası toplumlarda gelişen teknoloji, bir çeşit araçlar gereçler dünyası meydana getirmiştir. Bunun sonucunda oluşan makineleşme insanın yabancılaşmasına zemin hazırlamıştır. Makineleşmeyle birlikte gelen seri üretim, kentlerde tek tipleşmeye sebep olmuş, birbirinin tekrarı gibi algılanan sokaklar, caddeler, meydanlar, binalar meydana gelmiştir. Benevolo, Heinrich Heine’ in geleneklerin hala sürdürüldüğü Almanya’dan Londra’ya geldiğindeki izlenimini şöyle aktarıyor: “Taştan ev ormanı hala belleğimde çakılı duruyor ve aralarında, birbirlerine benzemeyen bütün tutkuları, bütün sevgi, açlık ve nefret dürtüleriyle yaşayan insan yüzlerinin oluşturduğu hızla akıp giden bir dere... Her şeyin böylesine dobra dobra içtenliği, bu anıtsal birlik, bu makineye benzeyen hareket, zevkin kendisinde var olan bu tedirgin ruh, bu abartılmış Londra, düş gücünü boğuyor ve yürek parçalıyor... Büyük saraylar bekliyordum; ama küçük evlerden başka bir şey görmedim. Ne var ki, hepsinin tek biçimde olması ve sınırsızlığı ruhu olağan üstü bir şekilde etkiliyor” (Benevolo, 2006: 171,172). Makineleşme adı verilen bu

dünyayı yaratan insandır; fakat karşı çıkan yine insanlardır. Makineleşmenin bireyler üzerindeki etkisini Nazım Hikmet'in Fütürist özellikler taşıyan dizelerinde hissetmek mümkündür;

Makinalaşmak

trrrrum,

trrrrum,

trrrrum!

traktiki tak!

makinalaşmak istiyorum!

beynimden, etimden, iskeletimden geliyor bu!

her dinamoyu

altıma almak için çıldırıyorum!

tükrüklü dilim bakır telleri yalıyor,

damarlarımda kovalıyor

oto-direzinler lokomotifleri!

trrrrum,

trrrrum,

trak tiki tak

makinalaşmak istiyorum!

mutlak buna bir çare bulacağım

ve ben ancak bahtiyar olacağım

karnıma bir türbin oturtup

kuyruğuma çift uskuru taktığım gün!

trrrrum

trrrrum

trak tiki tak!

makinalaşmak istiyorum!

Nazım Hikmet

19.yy.' da kentliyi etkilemeye başlayan siyasal oluşumlar, bilim, sanat, ticaret gibi alanlardaki kentsel değişimler 20.yy.' da kendini iyiden iyiye hissettirmiştir. Kapitalizmin etkisiyle bireyler arasındaki eşitsizlik dönemin en çok tartışılan durumu

haline gelmiştir. İş verimliliği adına ortaya çıkmış fakat sosyal adaleti sağlayamamıştır. “Kent ve mekânları ile ilgili sorunlar ilk kez 20.yy. ’da gündeme gelmiş olup, Modernist uygulamalar kapsamında binalar tasarlanırken dış mekânların dikkate alınmadığı yaklaşımların neden olduğu fiziksel ve toplumsal çevre sorunları bu konudaki tartışmalarda en öne çıkan konular olmuştur. Modernizm sonrasında, bunlar dışında kentsel yaşamın doğasını biçimlendirip değiştiren çeşitli eş zamanlı etkenler söz konusudur; ulaşım sisteminde temel değişiklikler, özellikle otomobile olan bağımlılık ve destekleyici alt yapının oluşturulması, uluslararası ekonomik ve siyasi değişimler, yapay havalandırmayı da içeren tüm teknolojik bulgular ve bunların neden olduğu ilgi değişimleri kentsel yaşama yansımıştır” (Mimarlık Dergisi 334, 2007: 29). Bunlarla birlikte, 20. yy.’ a girerken, yönetimler de, ekonomik, politik ve dini kurumlar da yapısal değişikliğe uğramıştır. Kültür ve sanatta atılan önemli adımlara paralel olarak modern kent teorileri üreten sanatçılardan biri olan Pier Mondrian; “Henüz tamamlanmamış modern çevre ve yaşam, yeterli gelmiyor. Sanat, bu yaşam ve çevrede eksik olan ve boşu boşuna aranan güzelliği ve uyumu bulmaya çalıştığımız bir sığınak oluyor. Güzellik ve uyum sanat dünyasında yer alan ama yaşamdan sürgün edilmiş erişilmez hedefler olmuştur” demiştir (Benevolo, 2006: 231).

Kapitalizmin yarattığı değişim sonucunda artan göçler ucuz işçiye olan ihtiyaç kaynaklı olmuştur. “20. yüzyılın ikinci yarısından itibaren yaşanan dönüşümler kentsel mekân algılamalarında, dolayısıyla kentsel mekânın biçimlenmesi anlayışında etkilerini gösterirken, sanayi devriminde kentlerin aldığı göçlerden farklı olarak, kentler iletişim ve ulaşım teknolojilerindeki yaşanan gelişmelerle geçmiş dönemlere oranla daha fazla göç alır hale gelmişlerdir. Teknolojik gelişmeler neticesinde mekânsal engelleri çok daha rahat aşılır hale gelmiş olması ile kent, gerek ülke içinden gerekse ülke dışından yoğun bir insan akınıyla karşı karşıya kalmıştır. Aldığı iç ve dış göçlerle birlikte hızlı büyüyen kentlerin nüfusları milyonları, on milyonları ve hatta yirmi milyonları bulabilmektedir” (Karakurt, 2006: 14). 1980’ler sonrasında sanayi toplumundan bilgi toplumuna geçiş sürecinde o dönemdeki mevcut dünya görüşündeki değişme kentlerin de anlamlarında da değişime zemin hazırlamıştır. Modernizmden postmodernizme doğru yol alınmaya başlanmış ve dönemin kent planlama anlayışları değişmiştir. Postmodernizm modernizmin eleştirisi olarak nitelendirilebilmektedir. “Özünde çok

anlamli ve tartiřmalı olan postmodernlik dūřuncesinin çođunlukla iřaret ettiđi Őey, her Őeyden önce dūnyanın ortadan kaldırılmaz çođulluđunun kabulūdūr. Bu ođulluk, henūz ulařılmamıř mūkemmelliđe giden yoldaki geçici er ya da geç arkada bırakılacak bir istasyon olmayıp varoluřun kurucu bir niteliđi olan ođulluktur” (Karakurt 2006: 10). Toplumsal amaçlarla biimlenmeyen kentler, postmodern dūřuncede bađımsız ve estetik amaçlarla ortaya çıkarılmaya çalıřılmıřtır. Postmodernizmin ortaya çıkıřı dönemin birçok dūřunūrū tarafından tartiřılmıřtır. Kesin ve net bir tanımı yapılamayan postmodernizmi Gencay Őaylan dūnyaca ūnlū mimarlık kuramcısı Charles Jencks’in sözlerini Őöyle aktarmıřtır: “Postmodernizm, ne herhangi bir kuram ne de bir ilkeler būtūnū deđildir. Postmodernizme zgū bir metodolojik özellikten söz edilmemektedir... Postmodernizm genel olarak modernizmin, modernizmin temel kavramlarından biri olan rasyonelliđin ve bilimsel temsil felsefesinin yadsınması olarak dūřunūlebilmektedir” (Őaylan, 2009). Bireylerin beđenisini ve arzularını dikkate alan yeni kent planlamaları ortaya çıkmıřtır. Marksist mekân kuramının etkisinden kaynaklı kent çalıřmaları, eřit ve zgūr insanlar adına yapılmıř mekân tasarımları oluřturulmuřtur. Farklılık ve eřitlik adına yapılan postmodern yaklařımlar ortaya çıkmıř ve radikal bir mekânsallařma, tarihin izlerini silmeden içinde barındıran, mekânın önemini vurgulayan inřalar amaç edinilmiřtir. Postmodernlik Mike Featherstone’a göre; “ kendine zgū rgūtleyici ilkelere sahip yeni bir toplumsal totalitenin ortaya çıkıřını içeren bir ađ deđiřikliđini ya da modernlikten kopuřu ileri sūrmeđ anlamına gelir” (Featherstone, 2005: 22). Bu yeni dönem kaçınılmaz olarak yeni problemleri de beraberinde getirmiřtir.

Modern Őehirleřmedeki tartiřılan kısım bireylerin yařama tarzlarına ve mekânlardaki tarihselliđin, kūltūrel kimliđin korunması konusunun göz ardı edilmesiyken, postmodern mekânların bireylerin kūltūrel kimliklerini yansıtabildikleri alanlarda, çevresi duvarlarla çevrildiđi özel alanlar ve tamamen izole edilmiř yařamlar oluřmuřtur.

BÖLÜM 3. KENTİN RESİM SANATINA ETKİLERİ

3.1.Kentlerin İmge Olma Durumu

Kentler sadece içinde bulunulan mekânlar değildir. Bireyin hayal gücünü geliştiren, sayısız çevresel imgelerin bulunduğu mekânlardır. Gözlemci, sürekli etkileşim içinde bulunduğu mekânlardan gördüğünü ve kendi alımladığını seçmektedir. Kevin Lynch'ın bu konudaki söylemi şu şekildedir: “ Hiçbir şey kendiliğinden deneyimlenemez. Çevresiyle her zaman bağları olmalıdır, kendisini meydana getiren olaylar dizisiyle, geçmiş deneyimlerin hatırasıyla algılanabilir” (Lynch, 2010: 1).

Kentlerde her bireyin etkileşime girdiği görüntü farklıdır, bu sebeple her bireyin gözlemediği, etkisi altına girdiği görüntü de farklıdır. Antik çağda Büyük Plinius, durumu şöyle özetlemektedir: “Asıl görme ve gözlem organımız, ruhun kendisidir. Gözler yalnız bilinç içeriklerinin görünen bölümlerini biriktirip ileten bir kap işlevi görür” (Gombrich,1992: 28). Kentler hakkında toplumun gözlemleri ve yaşama pratiklerin dışında bireyin hayal gücünü istemsiz etkileyen örneğin medya gibi birçok unsur vardır. Dikkat çekici gibi görülmeyen bir unsur, uzun süre gözlemleyen kişiye sunulduğunda bireyi etkisi altına almaması kaçınılmaz bir durum olmaktadır. “Kent imgesi soyut ve somut gerçeklikten doğar ve bu gerçeklik içinde kent özgün bir karakter ve anlam kazanır. Buradan yola çıkarak toplumların imgesel yaratımlarını, bireyin sosyal çevresi içerisinde ve mekansal alanlarda görmenin mümkün olduğunu söyleyebiliriz. Ancak hangisi olursa olsun mekan öznenin arkasındaki figür olmanın ötesinde, toplumsal yaşanmışlık ile ele alınması gereken bir kavramdır” (Seheroğlu, 2010). İmgelerin, gözle görünenin dışında alımlayıcının zihninde ve ruhunda yaptığı etki önemli bir unsurdur. “Bu durumda imge sadece görme biçimlerinin somutlandığı alan değil, aynı zamanda kültür ve zihniyetin somutlandığı alandır... Richard Leppert ise bu duruma, “resimsel düzlemde imge üretme süreci salt teknik bir sonuç değildir. İmge insan bilincinin ürünüdür ve insan bilinci ise, kültür ve tarihin ayrılmaz bir parçası olmaktadır” şeklinde açıklama getirmektedir (Çalışır, Ögel, 2005: 7).

Türlü değişimlerle şekillenen kent, içinde barındırdığı yollar, meydanlar, güneş ışığını kesmek istercesine yükselen binalar, meydanlar, pasajlar, alışveriş merkezleri ve yahut da geçici görsellerle donatılmıştır. Bütün bunlar da insan zihninde kent imgesini

oluşturur. Kevin Lynch kitabında Paul Stern' ün açıklamasını aktararak, “sanatın iki temel işlevinden birinin, biçimsel belirginlik ve uyumluluk sayesinde güçlü bir biçim olarak algılanacak görünüş gereksinimini karşılayacak imgeler yaratmak olduğunu ileri sürmüştür” (Lynch, 2010: 10). Bunlar insanların ortak kesişme noktaları ve değişken birçok imge olabilir. “İmgelenebilirlik kavramı düzenli, sınırlı, kesin, tektipleşme ya da niteliklerini bazen taşıyabilse de bu anlamları içeriyor olması gerekmez. Bütün çevre karmaşık bir düzendir ve görünen imge de kısa süre içinde can sıkabilir, yaşanılan çevrenin sadece birkaç özelliğini ortaya koyabilir” (Lynch, 2010: 11).

Modernleşme sürecinde başta kentin kendisi olmak üzere, içerisinde barındırdığı bütün olgular değişime uğramıştır. Kent, içinde yaşayan, sürekli devinim halinde olan hareketli bir toplumu içinde barındırırken kendisi daha durağan, insana göre biçim değiştiren, bir oluşumdur. Bu değişimler kent imgelerini insan zihninde günümüze kadar yaşadığı değişimlerle belirginleştirmiştir.

3.2. Kentin Sanatçı Üzerine Etkileri

“Bırakın gündelik hayat bir sanat eseri haline gelsin” (Henri Lefebvre)

Kent merkezlerinde, insanların devamlı devinim halinde oldukları mekânlarda, alışveriş merkezlerinde, kafelerde, meydanlarda, pasajlarda, kentli, kendini farklı deneyimleri yaşayabileceği, çeşitli görsel unsurlardan yararlanıp farklı fikir alışverişinde bulunabileceği daha özgür ve yaratıcı olabileceği bir yerde bulmuştur. Birtakım estetik değerleri ve imgeleriyle kent, sanatın birçok dalını etkilemiştir. Mekânların karışık ve dinamik hali özellikle sanatçılar için yaratıcılığı tetikleyen birçok öğeyi içinde barındırır. Birçok duyu organını aynı anda kullanıp algılanabilinen dinamik kentlerde sanatçı birçok uyarıcının etkisinde kalarak resimlerini yapmıştır. Sanatçılar bu etkisinde olduğu kent mekanlarını, sanatını aracı olarak kullanarak çevresiyle bağ kurmuştur.

“Kent, içinde barındırdığı dinamiği ve estetik değerleri ile sanatçıyı kaçınılmaz olarak etkilemiş ve üretimine kaynak oluşturmuştur. Bellek kenti şekillendirir ve aynı zamanda kent tarafından şekillendirilir der Walter Benjamin; kentleri keyif mekânları olarak algılar, kent içindeki kalabalıkları, zehirleyici, büyüleyici, üretici ve yaratıcı olarak nitelendirmiştir. Modern metropolü, modernitenin tutarlı-tutarsız imgelemlerinin ve mitosun yeni manifestosunun merkez mekânı olarak ilan etmiştir. Ona göre, gelişme ve

bolluk hayalleri, zevk ve tüketim tutkusu ile rüya âlemi ve burjuva bilinçaltı ise mimari, mülkiyet tutkusu ve modayla gerçeklik kazanmıştır. David Harvey'e göre ise; dev ölçekte kentleşmenin psikolojik, sosyolojik, teknolojik, organizasyonel, pratik sorunlarla başa çıkma konusunda acil ihtiyacı, modernist hareketlerin fişkırmasına elverişli bir topraktır. Modernizm 'kentlerin sanatı' dır, doğal meskenini kentlerde bulur. Kentler hayal gücünü bazen teşvik ederek bazen de sınırlayarak etkiler, sanatsal yaratıcılık ve hayal gücü için uyarıcı alanlardır”(Çimen, 2006: 323). Toplumun tüm bireyleri gibi sanatçılar da yaşadıkları sosyal yapıdan etkilenmiş, içinde buldukları kültürü tuvallere aktarmışlardır. Bireysel bir yaratma gibi algılansa da içinde toplumsal yapıyı barındıran sanat eserleri meydana gelmiştir. “Kentte, her durumda gözün görebileceği, kulağın işitebileceğinden fazlası, keşfedilmeyi bekleyen bir dekor ya da manzara vardır” (Lynch, 2010: 1). Ali Artun, kentlerin sanatçı üzerine etkisini Baudelaire' in “sanatçının yuvası, onu mest eden, düş gücünü coşturan çağdaş bir kaostur” (Artun, 2011) sözüyle ifade ederek kent mekanlarının sanatçı üzerindeki hayal gücünü artırıcı imgelerin ne denli önemli olduğundan bahsetmiştir. Kentin içinde yaşayıp dinamizmine dahil olan bireyler günlük yaşamlarında karşılaştıkları türlü imgeleri irdeler ve zihinlerinde değerlendirirler. Sanatçılar sonrasında zihninde oluşan bu tepkisel ifadeleri tuvallere aktarmışlardır. “Estetik algılama bağlamında, “hareketli ve dinamik olanın yaratıcı olduğuna inan sanatçı, modern sanatın çıkış noktasını keşfeder.” Baudelaire' in çizdiği bu ideal modern sanatçı profili ilginçtir; ona göre sanatçının tutkusu ve mesleği kalabalıkla bir bütün olmaktadır. Baudelaire' in üzerinde durduğu bu nitelikler, ancak 20. yy.' da somutlaşır ve kolajda, montaj çalışmalarında, sinemada, Kübizimde, Fütürizmde, Dadacılıkta, bomba etkisi yaratan yeniliklerde gözlemlenir” (Çimen, 2006: 325). Kentler, seyrine doyumlamaz gösterileri; göz kamaştırıcı imgeleri, gece gündüz hiç durmayan dinamizmiyle birçok sanatçının ilham kaynağı olur.

3.3. Resim Sanatında Kent Kavramını Problem Edinen Sanatçılar ve Eserleri

Resim sanatının, bireysel bir yaratma gibi algılansa da içinde toplumsal yapıyı barındırdığından bahsedilmiştir. Örneğin, tarih öncesinde resim, doğaya, hayvanlara egemenliğin ve av kültürünün sembolü olarak doğmuştur. Eski mısır medeniyetlerinde ebedi ve kutsal olanı betimleme ihtiyacıyla kullanılmış, sonrası dönemlerdeyse bu

konuların yanı sıra ölüm, aşk, avcılık, savaş, evlilik gibi yaşama dair konular ifade edilmişti. Modern dönem, geleneklerin yıkılmasına ve sanatçının arzu ettiği konuları resmetmesine olanak tanımış, böylelikle sanatçı eserlerini özgürce üretebilme olanağına kavuşmuştur. Bunun sonucu olarak sanatçılar eserlerinde öznel duygularının, bireysel hayal güçlerinin yanı sıra gündelik hayatın sıradan hallerini resmedebilmiştir.

Endüstri devrimiyle gelen hızlı değişim, her alanda olduğu gibi sanatta da yeni anlayışlara yol açmıştır. Tüm bu oluşumlar, yeni sanat dalları ve akımların nedenselliğini oluşturmuştur. Bu hareketli yüzyıllar içinde insanlar yepyeni düşüncelere ve yeni fikirlere yönelmiştir.

Sanatsal söylem kentlerin yapılanma süreciyle şekillenmiştir ve peşpeşe gelen farklı sanatsal söylemler kent imgelemlerinin, kentteki değişimlerin ve bunların sanatçı üzerine etkisinin ne denli kuvvetli olduğunu göstermiştir. Sanatçıların öznel duygularının ve sezgilerinin ön plana çıkması modern sürecin ilk tepkisel akımı olan romantizmi doğurmuştur. “Romantizm olarak adlandırılan dönemde, sanayi kentlerinin oluşturmaya başladığı mekanik dünyadan kaçış, sanat eserlerinde “heyecanlı, duygulu, efsanevi, yabancı dünyaların egzotik havası” şeklinde yer bulmuştur (Turani,2000: 120). Dönemin önemli ressamlarından birisi olan Caspar David Friedrich ruhun ve duyguların resme yansımaları gerektiğini savunmuştur. “Eskinin yok olduğu ve yeninin henüz tam olarak sökün etmediği bu geçiş dönemindeki bekleyişi anlatmıştır”(Krausse, 2005: 58). “ Erkek ve Kadın Mehtabı Seyrediyor ” (Resim 1) resminde “iki yalnız kentli geceyle gündüz arasındaki alacakaranlıkta etrafi seyre dalmışlardır. Buldukları yer uçsuz bucaksız ve erişilmesi zor bir mekândır. Adam, eski Alman elbiseleri giymiştir. Bu kıyafet Ortaçağ’a gönderme yapar; küçük devletlerden oluşan çağdaş Almanya’ daki bölünmüşlüğü aşmak isteyen ve halka ortak geçmişini anımsatan yurtsever bir politikaya olan özlemi simgeler” (Krausse, 2005: 58).

**Resim 1: Caspar David Friedrich, 1822, ‘Erkek ve Kadın Mehtabı Seyrediyor’
Tuval Üzerine Yağlıboya, 55x71 cm.**

Kaynak: www.oceansbridge.com

Romantizm daha sonraları eleştirel bir anlatımı da beraberinde getirmiştir. Kendinden önceki kurallara ve ölçülere karşı çıkmış sanatta yeni anlayışların ortaya çıkmasına sebep olmuştur. Bunu en iyi ifade edebilecek ressam Gustave Courbet’ tir. Önceleri romantizmin etkisinde olan Courbet günlük yaşamdaki geleneksel sahnelerin dışına çıkarak gerçekçi resmin doğuşuna sebep olmuştur. Buna sanatçının yaptığı en önemli örneklerinden biri olan ‘Günaydın Bay Courbet’ adlı eser örnek gösterilebilir.(Resim 2)

Resim 2: Gustave Courbet, 1854 ‘Günaydın, Bay Courbet’, Tuval Üzerine Yağlıboya, 129 x149 cm.

Kaynak: www.artchive.com

“Sanatçı resimde ev sahibi, hizmetçisi ve köpek tarafından yolda karşılanırken bastonu ve sırt çantasıyla betimlenmiştir. Yapıtta açık renklerin yepyeni bir kullanımı kadar psikolojik bir temel oluşturma çabası da önemlidir” (www.cafrande.org, 8.04.2011). Courbet bu resimde ne bir siyasi hükümeti, ne soylu kesimi eleştirmiş ne de dini konu edinmiştir. Yalnızca kentte sıradan bir gündelik hayat resmin konusu olmuştur. Sanatçı konusunu seçerken hangi motifleri ve neden seçtiğini şu şekilde açıklamıştır: “Sadece gördüğümü resimliyorum. Demek ki melek resmi yapmayacağım. Bu güne kadar hiç melek görmedim” (Krausse, 2005: 67). İşte bu sözleriyle Courbet gerçekçi düşüncenin devamı olarak tanımlanabilecek izlenimcilik savunucularının bakış açılarını değiştirmelerini sağlamış, araştırmalarının yönlerini değiştirmelerine neden olmuştur.

19 yy.’ da İzlenimcilik, bir kentli sanatı olarak Fransa’da doğmuş ve eser konularını genel olarak kent, kentli ve gündelik hayat oluşturmuştur. Bu akımı benimseyen ressamlar doğayı olduğu gibi aktarmak yerine kendilerinde yarattığı duyguyu, izlenimi tuvallere aktarmışlardır. “ Büyük kent hayatının çeşitli yönleri İzlenimcilerin tuvallerinde ölümsüzleşmiştir. Sanatçılar atölyelerinden çıkmış, ‘dünyanın yeni kültür başkenti’ nin sokaklarına salmışlardı kendilerini. Paris’in şık bulvarlarını, tren garlarının çelik konstrüksiyonlarını betimliyor ya da birlikte şehir dışına çıkıyor, modern kentlerin artık dinlenmek için yaptıkları kır pikniklerini tuvallerine aktarıyorlardı” (Krausse, 2005: 70). İzlenimciliğin öncülerinden olan Edouard Manet’ nin ‘Kırda Yemek’ adlı resmi buna örnek oluşturmuştur. (Resim 3)

Resim 3: E. Manet, ‘Kırda Yemek’ 1863 tuval üzerine yağlıboya 214 x 270 cm

Kaynak: www.artchive.com

Resimde iki giyinik erkeğin arasında çıplak oturan bir kadın betimlenmiştir. Manet’ nin amacı, modern kentlerdeki burjuva kesimin dinlenmek için kırlarda piknik

yapmasını ve Paris' in şehir merkezinden uzak, varoş sokaklarında çoğalan fuhuş sektörüne bir gönderme yapmaktır.

İzlenimciliğin bir diğer öncüsü olan Claude Monet, “o günlerde ilk kez büyük kent hayatının hareketli ve rengârenk yönlerini keşfetmiştir. İngiliz ressam Turner gibi o da her yerde karşılaştığı göz kamaştırıcı yeni teknolojiden etkilenmeye başlamıştır. Sehvasını Paris'teki ünlü St. Lazare tren garının ortasına kurarak, muhteşem buharlı lokomotiflerin gara girdiği ve peronlara banliyölerde oturan yüzlerce kişiyi döktüğü o hareketli anların resmini yapmaya girişmiştir. Garın hızlı, gürültülü ve baş döndürücü havasını, manzara resimlerinde kullandığı ışığa boğmuş, soyuta kaçan üslubu hiç bozmadan tuvale dökmüştür. (Resim 4) Edouard Manet ve yakın arkadaşı olan Monet konularını genellikle dış mekânlardan seçmişlerdir.

Resim 4: C. Monet, St. Lazare Garı, 1877, Tuval Üzerine Yağlıboya, 75x107 cm.

Kaynak: www.artchive.com

İzlenimci ressamların resimlerinde kente dair konulardan birisi de bulvarlar olmuştur. Dönemin ressamlarından Camille Pissarro, ‘Montmartre Bulvarı’ (Resim 5) adlı

çalışmasında tüm izlenimci ressamalar gibi gündelik yaşamdan sıradan bir enstantaneyi yansıtmıştır.

**Resim 5: Camille Pissarro, 1897, ‘Montmartre Bulvarı Öğleden Sonra Güneşi’
Tuval Üzerine Yağlıboya 74 X 92,8 cm.**

Kaynak: www.artchive.com

Sanatçı eserinde geniş bulvarda, yoğun bir karmaşayı, kalabalığı ve karışıklığı ifade etmiştir. İnsanları belli belirsiz lekelerle ayrıntılara girmeden yansıtmıştır. Kenti adeta seyirlik bir nesne haline getirmektedir.

Edgar Degas’ da eserlerini gündelik yaşamdan yola çıkarak oluşturmakta fakat diğerlerinden farklı olarak yaşamdaki sosyal etkinlikleri gözlemlemiştir. Örneğin, Degas’ın ‘Dans Okulu’ (Resim 6) adlı eserinde yaşamdan gerçek kesitler yakalayan sanatçı bu bakımdan izleyenleri etkilemeyi başarmıştır. Dans eden balerin kızlar sanatçının konusu olmuştur. “ Degas’ın sanatının temelinde eskiz vardır. Bale provası

gibi tesadüfi anları, hızla yakalanmış enstantaneleri sağlam çizgilerle ve net konturların içine aydığı pastel renklerle tuvale yansıtır” (Krausse, 2005: 72).

Resim 6: Edgar Degas, ‘Dans Okulu’, 1874, Tuval Üzerine Yağlıboya,17x22cm.

Kaynak: www.artchive.com

Pierre - Auguste Renoir, Degas gibi konularını kent yaşamındaki sosyal etkinliklerden yola çıkarak sürdürmüştür. Baş döndürücü eğlencelerin ressamı olarak nitelendirilen Renoir “... hayatın neşeli yönlerini betimlemeyi seven bir ressamdır. Kent hayatının eğlenceli anlarını ve kentin güzelliklerini ön plana çıkarmak arzusundadır. Renoir ‘in resimlerinde güneşin cilveleri, ışığın yansıması, parıltılı aydınlık nesnelere, özellikle de doğal ışıktaki insan figürleri merkezi bir yer tutmaktadır.

‘Moulin De La Galette’de Dans’, (Resim 7) adlı resimde kır gazinosunda ışık, ağaçların yaprakları arasından süzülerek gelir, sayısız pırıltılı noktacık halinde insanların ve gazinonun üstünde dans etmeye başlar” (Krausse, 2005: 73).

Resim 7: Pierre - Auguste Renoir, ‘Moulin De La Galette’de Dans’, 1876, Tuval Üzerine Yağlıboya,131x175 cm.

Kaynak: www.artchive.com

Sanayileşmeyle birlikte hızla büyüyen kentler, sürekli bir değişim ve devinim içinde bulunan kentliyi olumsuz yönde etkilemiştir. Kent yaşamındaki bu hareketlilik bireyleri huzursuzluğa ve yabancılaşmaya itmiştir. Sanatçılar da bu dönemde kent yaşamının bu olumsuz duygularını, eserlerinde psikolojik anlatımlarla dışavurmuşlardır. Sıkıntılı ve gergin modern kent yaşamını yansıtmışlardır. İzlenimcilerden farklı olarak insanların psikolojilerini yansıtan dışavurumcuların temsilcilerinden post izlenimci Vincent Van Gogh bu türün en iyi örneklerinden birisidir. Bir kent mekânından yola çıkarak yaptığı ‘Gece Kahvesi’ (Resim 8) adlı resimde “kaldırım kafelerinin sarısıyla gökyüzünün laciverti ve karanlıkta kaybolan sokağın siyah mavi rengi arasındaki tezat üzerine kurmuştur. ...hava perspektifine tamamen aykırı olarak tamamen aynı renk yoğunluğuyla betimlenmiştir. Van Gogh böylelikle resmine görme alışkanlıklarımıza

oldukça ters bir yüzeysellik kazandırmış ve nesnel gerçeğin karşısına kendi heyecanlı, duygusal gerçekliğini yerleştirmiştir” (Krausse, 2005: 79). Sanatçının resminde kullandığı şiddetli renkler yeni kent yaşamının üzerinde yaptığı etkiyi göstermektedir. Kent teması, iç mekânlarıyla ya da dış mekânlarıyla o dönemin sanatı içinde yer almıştır. Sosyal yaşamın hızı, kalabalık ve dolu ve renkli mekânlarıyla görsel izlenimleri ve dönemin sanatçılarının bu izlenimleri dışavurmaları için araç olmuştur.

Resim 8 : Vincent Van Gogh, ‘Forum Meydanında Gece Kahvesi’ 1888, Tuval Üzerine Yağlıboya, 81x65,5 cm

Kaynak: www.artchive.com

Krausse modernleşme sürecini şu şekilde açıklamaktadır; “20.yy. sanayi ve teknoloji alanlarında sayısız icat ile psikoloji, sosyal bilimler ve fende çığır açıcı gelişmelerle

başlamıştır. Albert Einstein' in Görecelik Kuramı, Sigmund Freud'un psikanalizi geliştirmesi, röntgen ışınlarının keşfi ve atom çekirdeğinin bölünmesi gibi gelişmeler insanın artık bambaşka, daha soyut düşünmesini gerektiriyordu... Dünyayı tek bir ana sığdırabileceklerini düşünce izlenimcilerin yüzeysel realizmi artık genç sanatçıları tatmin etmez oldu... Üstelik duygusal algı da kökünden değişmişti. Otomobilin ve uçak motorunun, telgrafın ve gündelik hayatta kullanılan birçok yeniliğin icadından sonra hayat yepyeni bir dinamizm kazanmıştı. Hız ve zaman yeni boyutlar olarak hayata girmiş, algıları 'hızlandırmıştı'. Örneğin yayaların ve at arabalarının hızıyla karşılaştırıldığında, bir otomobil şimşek gibi gidiyordu ve penceresinden dışarı bakınca her şey nasıl da bambaşka görünüyordu!" (Krausse, 2005: 86).

Dışavurumcu sanatçıların kullandıkları renkler, biçimler doğadan ilham alarak oluşmuştur, fakat bu doğadaki renklerin ya da biçimlerin tuvale aktarılması aşamasında sanatçılar kendi iç yaşantılarını yansıtan bir anlatma biçimiyle aktarım yapmışlardır. Sanatçılar tuval üzerinde kendi renk uyumlarını ve biçimlerini oluşturmuşlardır. Dolayısıyla doğadan esinlenen fakat ona bağımlı olmayan bir anlatım biçimi seçmişlerdir. " Büyükşehir, dışavurumcu edebiyatta ve resimde sürekli karşımıza çıkan bir motiftir. Dinamizmin, modernliğin ve heyecanlı bir yaşantının simgesi olduğu kadar yabancılaşmayı, kimliksizliği ve bireysellikten yoksunluğu da ifade eder. Bunlar 20. yy. başlarında modern insanın yaşadığı tecrübelerdir.'Brücke' topluluğunun en ünlü ve etkili üyesi Ernst Ludwig Kirchner, Berlin'deki 'Sokak Sahnesi'nde (Resim 8) şehrin nabzını asabi, hızlı fırça darbeleriyle yakalamaya çalışır. Derinliği olmayan bir sokağın ortasında insanlar balık istifi gibi yan yana dizilmiş yürümektedirler. Çerçeveyi patlatacak gibi görünen bu rahatsız edici yığılmaya rağmen caddede yürüyen kokuşlar ve züppeler, burnundan kıl aldırmayacak mesafeli tiplerle anlatılmıştır. Soğuk mavi renk onları bizden uzaklaştırır. Hızlı yaşam, tempo, fazlasıyla kalabalık kaldırımlar, itiş kakış ve soğuk mimikler, insanın ayaklarını yerden kesen kitleler resmin diline tercüme edilmişlerdir" (Krausse, 2005: 88). Sanatçının eserinde, figürlerin davranışlarına odaklanılmış ve karakterler aynı yüz ifadesine bürünmüştür. Teknik olarak da detaya girmeyen sanatçı bu tavrıyla dönemin yapay bulduğu öğelerine tepkisini fırça darbeleriyle göstermiştir.

Resim9: Ernst Ludwig Kirchner, Sokak Sahnesi, 1913, Tuval Üzerine Yağlıboya, 121x95 cm.

Kaynak: www.gorselsanatlar.org

Kirchner, Berlin'deki sokak sahnelerini ele alarak birçok resim yapmıştır. Bunların bir örneği de 'Halle'de Kırmızı Kule' resmidir. (Resim 10) Sanatçının içsel duyguları hızlı ve atak fırça darbeleriyle tuvale aktarılmıştır. Kirchner, yaptığı rengârenk resimlerde boyanın kendisine yeniden duygu yüklemeye çalışmıştır. Dönemin sanatçıları gibi Kirchner'de nesnelerin doğal hali bozulmamış eserler üretmiştir.

Resim 10: Ernst Ludwig Kirchner, 'Halle'de Kırmızı Kule' 1915, Tuval Üzerine Yağlıboya 120x90,5 cm.

Kaynak: www.paintingmania.com

Kirchner, direk anlatım tarzıyla dolaylamadan uzak durmuş, kullandığı renkler ve teknikteki becerisiyle dönemin gergin atmosferini alımlayıcıya yansıtmıştır. Renkler sayesinde istediği duyguyu kolaylıkla anlatır. Resimlerde koyu renkler, siyahlar, kırmızılar, maviler, morlar yoğunlukla kullanılır ve böylece alımlayıcının dikkatini çekmiştir. Dışavurumcu sanat kişisel açıklamalara önem vermiştir ve Kirchner 'in bu

konudaki açıklamalarını Lynton Şu Şekilde aktarmaktadır: “Çarpıcı renkler, figürleri resmederken asıllarına bağlı kalacak yerde, etkili betimlemelerden yararlanmam ve özellikle onları çarpıtmam dikkatinizi çekebilir, ama fazla saldırgan oldukları için de tepkilerinizi köreltebilir. Ben her gün bu renklerle haşır neşir olduğum için beni ürkütüyorlar; sizin beceriksizce çizilmiş gibi gördüğünüz desen, ben öyle istediğim için öyle. Ama siz onu okumayı, ona tepki göstermeyi öğrenebilir misiniz, hele benim durumumdaki ve kendimdeki değişmelere sürekli olarak kendimi uyarmam gerektiğine göre? Ben sizin sanatımı kullanmanızı, onunla Şehir hayatının öldürücü baskısına karşı koymanızı istiyorum ” (Lynton, 1991: 38).

Dışavurumcuların öncülerinden bir diğeri Max Beckman’dır. ‘Demir Köprü’ (Resim 11) adlı yapıtta ilk bakışta hissedilen duygu karmaşadır. Resmin büyük bir kısmını kaplayan bir köprü görülür, etrafındaki apartmanlar, fabrika, vapur ve bunların yarattığı kaos alımlayıcıyı etkisi altına almıştır. Vapurdan ve fabrikadan çıkan dumanlar Şehrin dönüşümünün ne boyutta olduğunu gösterir. Figürler bu yoğun ortamın içinde çok küçük ve silik çalışılarak gergin bir atmosfer yaratılmıştır.

Resim 11: Max Beckman, ‘Demir Köprü’ 1922, Tuval Üzerine Yağlıboya, 120,5x84,5 cm.

Kaynak: www.artchive.com

Dışavurumcu sanatçılar, endüstri devrimiyle birlikte bireylerin hızlı bir yaşam temposu içinde oluşlarını, toplumsal ilişkilerin bu yoğun kaos ortamı içinde zayıflamasını, gelir düzeylerinin yarattığı olumsuzlukları ve bunların sonucu olarak bireylerde yarattığı mutsuzluğu, yabancılaşmayı, tüm ruhsal durumları anlatmışlardır. Sanatçılar kent kavramını tam da görüldüğü gibi tutkulu bir dille eleştirmişlerdir. Teknikte kullandıkları yöntemlerle alımlayıcıda kentin kaosunu, coşkusunu, dinamizmini bireyleri üzerindeki psikolojik etkisini aktarmışlardır.

Modern kent yaşamını konu alan sanatçılardan Robert Delaunay alışılmışın dışında bir tarzdaki Kübizmi benimsemiştir. Sanatçı o dönemin en ilgi çekici yapıtı olan Eiffel kulesini, Paris'in teknolojideki gücünü ve ne derece ileri seviyelere ulaştığının bir simgesini resmine konu edinmiştir. (Resim 12) Sanatçı, “çözümsel Kübizmin esnek geometrisinden aldığı öğelerle resimlerine belirgin bir güç ve gerilim kazandırmıştır. Bu ressamın Eiffel Kulesi dizisi (1910-11) onun renk ve biçimlerle kişisel heyecanını nasıl dile getirdiğin, aynı zamanda da ele aldığı konuyu nasıl inandırıcı bir üslupla betimlediğini gösterir” (Lynton, 1991: 69). Delaunay'ın mekanik yapıları yansıtmaları onun gelecekçilik akımının öncülerinden olmasına neden olmuştur. Bir diğer sanatçı Fernand Leger, modern kent yaşamını konu alan birçok resim yapmıştır. Tüm kariyeri boyunca mekanik yapılara ilgili olmuştur. Bu mekanik öğeleri tuvalere aktarma sebebi birinci dünya savaşında cephede yaptığı çalışmalarıdır. “ Leger' in tablolarındaki figürler birbirleriyle garip ve yerçekimi yönünden olanaksız ilişkiler içine girerler; yaptığı kolajvari mekânlar düz bir yüzey üzerine yapıştırılmış öğeler değil de rastgele olanın tamamen akla yakın görünür hale geldiği, çünkü birtakım mekanik desteklerin bunları mümkün kılabileceğini düşündüğümüz hacimlerdir” (Sennett, 1999: 200).

Resim12:R. Delaunay, Eiffel Kulesi, 1911, Tuval Üzerine Yağlıboya, 200x138 cm.

Kaynak: www.artchive.com

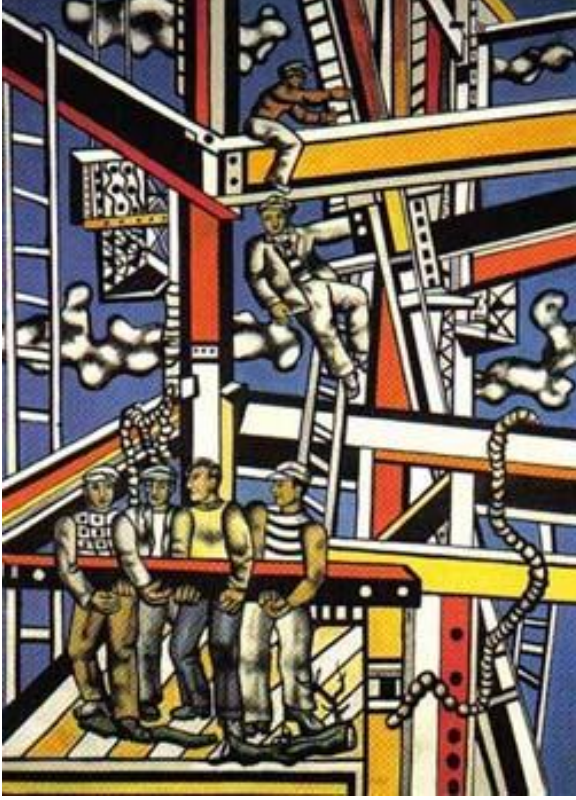
Resim 13: Fernand Leger, ‘Kent’, 1919, Tuval Üzerine Yağlıboya, 230,5 x 297,7 cm

Kaynak: www.artchive.com

Sanatçının bu 1919 yılında yaptığı önemli çalışmalarından ‘Kent’(Resim 13) adlı tablo sanatçının kente dair birçok öğeyi bir araya getirdiğinin göstergesi niteliğindedir. Resimde kente dair nesnelere parçalayıp tekrar üç boyutlu geometrik biçimlere getirerek yeni bir bütün oluşturulmaktadır. Leger, ‘İnşaat İşçileri’(Resim 14) adlı tablosunda “çağdaş dünyadaki çelik konstrüksiyonunu yüceltmek için, geçmiş resim geleneğine daha az gereksinim duyduğunu gösteriyordu... Leger bu sıradan konuyu, layık olduğu bir görkemle ele alır bu insanlara yararlı, büyük bir teknik başarıdır; ayrıca burada insanların elele çalıştıkları görülür, birleşen bu insanlar saygınlıklarını yitirmeden daha büyük bir dünyaya hizmet etmek için çalışmışlardır” (Lynton, 1991:220, 221).

Resim 14: Fernand Leger, İnşaat İşçileri, 1950, Tuval Üzerine Yağlıboya, 300x200cm

Kaynak: www.artchive.com

Modernleşme dönemi, 20. yy. sanatının en önemli isimlerinden biri olan Pablo Picasso'nun kendine özgün fırçasıyla resmedilmiştir ve dönemin olumsuz olaylarını resimlerine yansıtmıştır. "Picasso'nun en ünlü ve en sarsıcı çalışmaları arasında 'Guernica' (Resim 15) resmi vardır. Picasso kentin olumlu yanları yerine dramını ele almıştır. İspanya'daki Gernika kasabasının bombalanmasından sonra kendisinde yarattığı öfkeyi betimlemiştir.

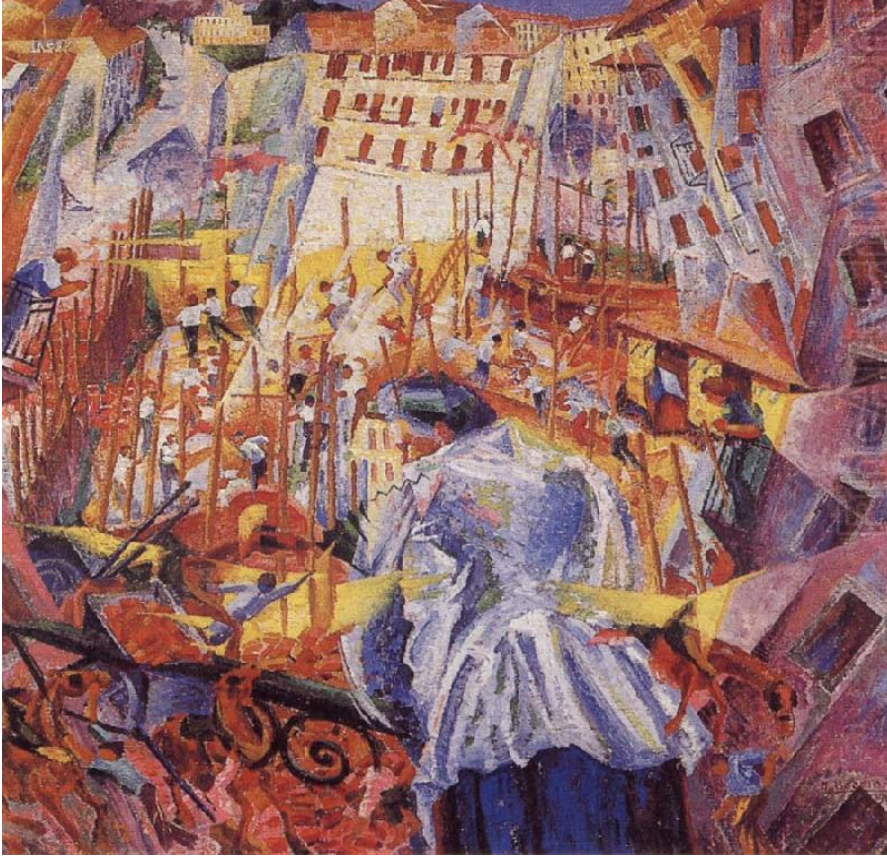
Resim:15 Pablo Picasso, 'Guernica' 1937, Tuval Üzerine Yağlıboya,315x782 cm.

Kaynak: www.artchive.com

Modern çağın yeniliklerinden büyük kentleşmenin getirisi olan makineleşme, hareket ve hız kavramları Fütürizm akınına doğmasına neden olmuştur. Kübizme çok benzeyen bir akımdır. İsminden de anlaşılacağı gibi geleceğe büyük bir inançla bakan bu akım üyeleri makineleşmeyi ve hızı büyük bir inançla izlemişlerdir. “Ressamlar, gözümüzün önünden saniye hızıyla geçmeye başlayan uçucu imajları tuvallerine aktarmak için yanıp tutuşuyordu” (Krausse, 2005: 95). Fütürizmin öncülerinden olan Umberto Boccioni ‘Sokağın Bütün Gürültüsü Evi Etkiliyor’(Resim 16) adlı tablosunda “...dizginlenemez bir hareketlilik vardır. İnşaat çukurunda çalışan işçilerin enerjisi sokağı çevreleyen tüm evlerde yankılanmıştır. Boccioni aksları döndürerek değişik bakış açılarını resimde birleştirmeye çalışır” (Krausse, 2005: 95).

Resim 16: Umberto Boccioni,‘Sokağın Bütün Gürültüsü Evi Etkiliyor’,1911,tuval üzerine yağlıboya, 70x75 cm.

Kaynak: www.fineart-china.com

Gündelik kent hayatını konu edinen Amerikalı ressam Edward Hopper, Amerikan kentlerinin kafelerini, dükkânlarını, restoranlarını, otellerini kendine özgü bir gerçeklikle resmetmiştir. ‘Gece Kuşları’ (Resim 17) adlı resminde boş mekânları, hareketsiz figürleri kullanarak, o dönemin gittikçe kalabalıklaşan, kalabalıklaştıkça da yalnızlaşan bireylerini betimlenmiştir. Işığın karanlık ve dramatik etkisini kullanan sanatçı alımlayıcıya dönemin kentli hayatını etkileyici bir şekilde yansıtmıştır. “Sayısız roman okurunun ve film seyircisinin gözünde, 1930’ların ve 40’ların Amerika’ında yaşayan yalnız ve yorgun kent sakinlerinin belli bir imajı vardır. Hopper’ in bu ünlü resmi işte o imajın tuvalde canlanmış halidir” (Krausse, 2005: 107).

Resim17: Edward Hopper, ‘Gece Kuşları’,1942,Tuval Üzerine Yağlıboya, 30x60

Kaynak: www.artchive.com

Hopper gerçekçi tavrıyla fotogerçekçileri oldukça etkilemiştir. Eserlerini fotoğrafa birebir benzeten fotogerçekçilerin resimlerindeki konularını da çoğunlukla kent oluşturmuştur. Bu tarza örnek, Don Eddy ve Richard Estes gösterilebilir. Estes, dikkatli gözlemleri ve mükemmelleştirdiği kopyalama tekniğiyle yepyeni, hayranlık uyandıran resimler yapmıştır. ‘Lokanta’ (Resim 18) adlı resmin Lynton’ a göre yorumu şöyledir; “camına arkadaki binaların görüntüsünü yansıttığı bir lokanta vitrinden içeri bakarken gördüğümüz iç içe geçmiş çeşitli yüzeyler ve düzenlemelerden oluşur. Bu resimde, hem ayrıntıları üzerinde durulmamış geniş alanlar (belki de ressam bilerek böyle bir sadeleştirmeye gitmiştir.) hem de şurada burada yığılmış zengin ayrıntılar bulmak mümkündür. Ticari amaçlarla düzenlenmiş vitrinin uyumsuz üslubuyla, binanın gölgede kalmış, ağırbaşlı klasik üslubu arasında toplumsal anlamda bir çelişki vardır” (Lynton, 1991: 315). Estes, vitrinler, binalar, bunların yansımaları, trafikteki araçlar gibi birçok kent imgesini tuvallerine taşıyan eserler yapmıştır.

Resim 18:Richard Estes, ‘Lokanta’,1967, Tuval Üzerine Akrilik,165x120

Kaynak: www.felsefeekibi.com

Hipergerçekçi bir diğer Amerikalı sanatçı Don Eddy'nin resim konuları kent ve trafiktir. (Resim19) Sanatçı diğer fotogerçekçiler gibi Amerikan yaşam tarzını yansıtmıştır. Eddy resmini oluştururken aktarmak istediği anı fotoğraflayıp tuvaline aktarmıştır. Fotoğrafın neredeyse birebir kopyasını yapmak amacındaki ressamlar tuvallere kendi farklı bakışlarını da eklerler. “Resmin gerçek bir fotoğraf olmadığını anlayan izleyici bu olağan üstü kopyanın üzerinden gerçek dünya hakkında düşünecek, onun yüzeyselliğinin bilincine varacaktır” (Krausse, 2005: 115).

Resim19: Don Eddy, ‘Arabalar’1971 Tuval Üzerine Akrilik, 66x95

Kaynak: www.artregisterpress.com

Değişimin mekânı olan kent, günden güne farklılıkları, göz kamaştırıcı imgeleri, gece gündüz hiç durmayan dinamizmiyle günümüz sanatında da resmin konusu olmaya ve sanatçıları etkilemeye devam etmektedir.

BÖLÜM 4. KENTE DAİR GÖRSEL UYGULAMALAR VE DENEMELER

Kent, değişim hızı, üretim, göç, teknoloji gibi birçok unsurdan ötürü modernleşme döneminin en önemli öğelerinden biri haline gelmiştir. Tüm insanları olduğu gibi sanatçıları da kaçınılmaz şekilde etkileyen kent, çok kere resmin konusu olmuştur ve resimlerde kent, mekân ve insan ilişkisi irdelenmiştir. Her bireyin kent algısı farklı olduğundan kenti ifade ediş şekilleri de farklıdır. Sanatçılar, içinde yaşadığı mekânı, kendi mekân algısıyla, kendi duygularıyla ifade etmiştir.

Uygulamalarda her gün çıkılan kent yolculuklarının izlerini taşıyan öğelere yer verilmiş, bu öğeler çoğu zaman bireyin yerini almış kentin asıl öznesi olan insan geri planda bırakılmıştır. Sistemin ihtiyacı doğrultusunda gelişigüzel büyüyen kentlerdeki insanlar git gide yabancılaşmış, yalnızlaşmış ve çevresindeki olaylara karşı duyarsızlaşmıştır. Kent yaşamında, bireylerin kendilerinin yarattığı yapılar, zamanla kendilerini şekillendirmiştir. Her şey değişir ve bu kaçınılmazdır. Bu hızlı değişimlere isteyerek veyahut da istem dışı dahil olan birey, kentin hızına uyum sağlama çabasına düşer. Büyük kentlerde, iş ve evlerindeki mesafeleri giderek artan bireyler teknolojinin sunduğu taşıtları kullanmaya başlamıştır. İnsanlara ayrılan kaldırımların bile daraltılmasıyla günlük ihtiyaçlara göre şekillendirilen kentlerin insan doğasına aykırı yapıtlar ürettiği görülür. Taşıtların maksimum seviyede olan büyük kentlerden esinlenerek uygulamalarda yer alan otomobiller, izleyiciyi tehdit edercesine bir perspektifle betimlenmiştir. Yaratılan yapay ortamlar ve binaların insanları hapsedmesi uygulamadaki belirleyici özelliklerden biridir. Uygulamalarda, şehirdeki güneş ışığını kesmek istercesine büyüyen binalar betimlenmiştir. Denemeler sırasında kente dair fotoğraflar çekilmiş ve değerlendirilmiştir. Kullanılan medyumlar kentin yapısı gibi çeşitlilik göstermiştir. Eskiz çalışmalarında, fotoğraf üzerine karışık teknikle denemeler yapılmış, sonrasında yağlıboya ağırlıklı olarak tuval üzerine, anlık tesadüflerin de yardımıyla resimler oluşturulmuştur.

**Resim 20: Uygulamalar , ‘Taksi 1’ , Tuval Üzerine Karışık Teknik,2009,
150x105 cm.**

**Resim 21: Uygulamalar , ‘Taksi 2’ , Tuval Üzerine Karışık Teknik, 2009,
150x105 cm.**

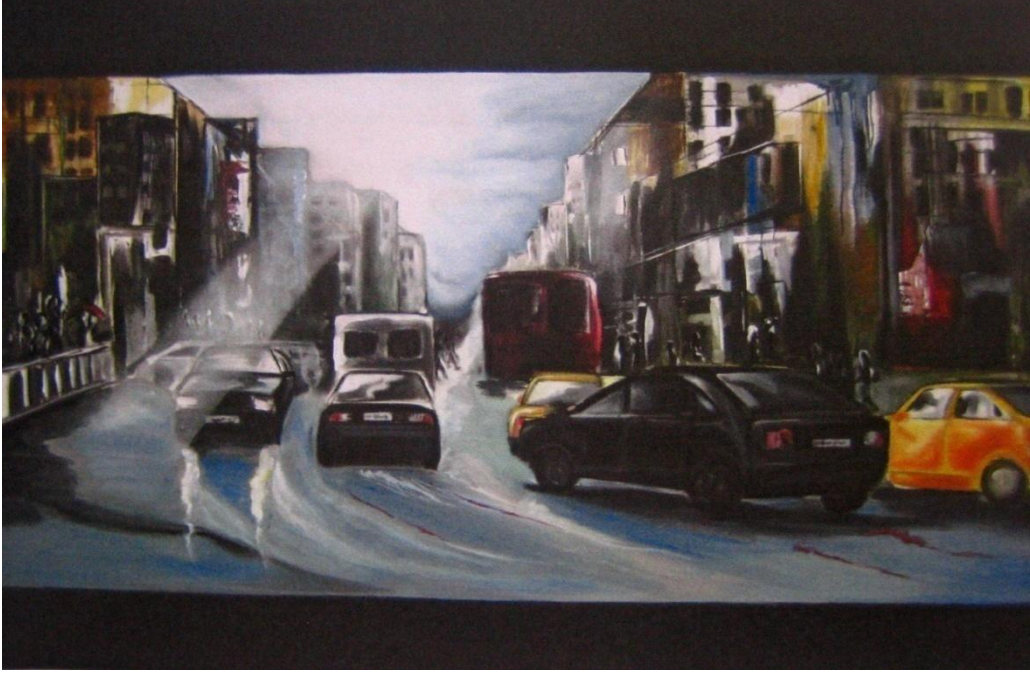

Resim 22: Uygulamalar, ‘Taksi 3’, Tuval Üzerine Karışık Teknik, 2009,

150x100 cm.

Resim 23: Uygulamalar, 'Işık', Tuval Üzerine Karışık Teknik,2009,175x120 cm.

Resim 24: Uygulamalar, İsimlessiz, Tuval Üzerine Karışık Teknik,2010,180x162cm

Resim 25: Uygulamalar, ‘Tehdit’, Tuval Üzerine Karışık Teknik,2010,180x135cm.

SONUÇ

Kentlerin ortaya çıkışından bu güne kadarki yüzyıllar içerisinde, geleneklerin yıkılmasıyla birlikte dünyaya bakışı değişen bireylerin, kentin merkezi olması gerekirken, içinde barındırdığı tüm uyum ve zıtlıklarıyla kendine yabancılaşmasına ve geri planda kalmasına sebep olduğu görülmektedir. İnsanın kendisinin yarattığı bu mekanlar, günlük yaşamın rengi, ahengi, gece gündüz bir makineyi andıran hareketiyle, yarattığı imgeleriyle resim sanatının konusu olmuştur.

Özgürlük, sosyal imkanlarda çeşitlilik ve sosyalleşme, rahat yaşama arzusu gibi birçok olguyla birlikte, bu olguların getirdiği yalnızlaşma, geri planda kalma, doğadan uzaklaşma, sınırlanma gibi birçok olumsuzluğu da içinde barındıran kentler, endüstri devriminin ardından gelen makineleşme, seri üretim ve tektipleşmeyle karşı karşıya kalmıştır. Teknolojinin ilerlemesiyle üretim gücü arttığında ve ürünlerin sürekli yeni modellerinin çıkması bireyleri tüketim toplumuna sürüklemiştir. Bireylerin, bu çelişkilerin merkezinde yaşamaya ayak uydurmaya çabalarken, nasıl bir mekanizma içerisinde olduğunu görmekteyiz. Yeni oluşan sosyal yapıya ayak uydurmaya çalışan birey, çoğunluğun beğenisinden etkilenmekle birlikte, kişisel beğenilerini geri planda bırakıp, moda olana yönelmiştir. Bu da toplum olarak tüm yaşamsal faaliyetlerde aynılaşmaya gidildiğinin göstergesini ifade etmektedir. Daha önce de değinilen modernleşme, dünyayı geliştirme adına yapılan tüm yeniliklerle birlikte geleneklerden ve tarihten kopma, tüm bildiklerimizin ve alışkanlıklarımızın geride kalması anlamını da içinde barındırır. Postmodern kelimesinin anlamı karmaşık ve belirsizdir. Modernizm sonrası dönemi ifade eden postmodernizm yıllar süren modernite çağını sorgulamaktadır. Kentsel planlamalar insan algısında önceden var olan imgeyi canlandırırken, postmodern dönemde bu imgeler daha radikal mekansallaşmaya gidilmesine zemin hazırlamıştır. Bireylerin arzularının ön planda tutulduğu yapılanma sistemi yani postmodern mekansallaşmada bireyde farklılaşma ve eşitlik adına yapılan mekansal değişimler modernizmden uzaklaşma sürecini göstermiştir. Üretim ve tüketimin isteminin değişimiyle aldığı yeni biçim, bireyler arası oluşan ekonomik sınıf farkları yeni yapılan yapıların oluşturduğu kendi içinde kapalı sınırlı mekanlarda yaşayan bireyleri birbirinden ayrı izole edilmiş yaşamlara sürüklemiştir. Böylelikle, modern sonrası postmodern dönemde günümüz kent olgusu, göçün neden olduğu

farklılaşmış ancak içine kapalı biraradalıkların, yine bir arada yaşadığı mekanlar olarak tarif edilebilir. Sınırlı alanlarda yaşayan bireyler, çizilmiş ve belirlenmiş alanlarda gündelik hayatlarını devam ettirir. Kentin öznesi olan ve kentin asıl yaratıcıları olan bireyler yüzyıllar boyunca oluşan çeşitli kent imgelerinin gölgesinde kalmış nesneleşmiştir. Kapitalist üretim şeklinin ve seri üretim olgusunun hazırladığı zemin olan tüketim kültürü, kentlerde yaşayan bireyleri arzu ettikleri veyahut da ihtiyaç duydukları nesnelere elde etme çabasına girerken fazlasıyla açık şekilde gözlemlenebilen sınıf ve statü farklı, daha çok mutsuzluğa, karamsarlığa, çoğu zaman tatminsizliğe ittiği görülmüştür.

Kentlerin hızla yapılanmaya devam ettikleri yüzyıllar boyunca, duruma duyarsız kalamayan ve kentlerle devamlı etkileşim halinde bulunan sanat, dönemin sanatçılarıyla birlikte irdelendiğinde kendini zaman içerisinde değiştiren ve sorgulayan bir yapıyla karşımıza çıktığı görülmektedir. Geçmişten bu güne bakıldığında sıklıkla değişen sanat söylemlerinden de bu sorgulayan ve kendisi sürekli yenileyen yapılanma net olarak görülebilir. Kentler insan zihninin göstergesidir ve aynı zamanda çağın ürünüdür, sosyolojik olarak etkiye açıktır. Sanatçının, üslubu, tekniği yani ifade yöntemleri, kentler gibi farklılaşmıştır. Geçmişte olduğu gibi şimdiki zamanda ve gelecekte de içinde yaşanan bu mekanlar sanatçılar tarafından sorgulanmaya devam edilecektir.

KAYNAKLAR

- BAYSAL, Aliye, (2008), Kent, Kentleşme Ve Kentleşme Nedenleri, <http://kamuyonetimikaynak.blogcu.com>, 20.06.2008.
- BENEVOLO, Leonardo, (1995), Avrupa Tarihinde Kentler, Çev: Nur Nirven, Literatür Yayınları, İstanbul.
- BENJAMİN, Walter, (2009), Pasajlar, Çev: Ahmet Cemal, Yapı Kredi Kültür Sanat Yayınları, İstanbul.
- BERGER, John (2007), Görme Biçimleri, Çev: Yurdanur Salman, Metis Yayınları, İstanbul.
- BOOKCHİN, Murray, (1999) , Kentsiz Kentleşme, Çev: Burak Özyalçın, Ayrıntı Yayınları, İstanbul.
- CHİLDE, Gordion, (1990), Tarihte Neler Oldu, Çev: Mete Tuncay –Alâeddin Şenel Alan Yayınları, Ankara.
- ÇALIŞIR, Deniz-ÖGEL, Semra, (2005) İstanbul Teknik Üniversitesi dergisi/b Sosyal Bilimler Cilt:2, Sayı:1, Aralık Osmanlı Resminde Mimesis: Şeker Ahmed Paşa'nın Resimleri Bağlamında Bir Değerlendirme.
- ÇİMEN, Elif, (2006), Estetik Değerler Bağlamında Kent- Sanat İlişkisine Bakış, Türkiye'de Estetik Bildirileri, Sanart: Mimarlar Odası Yayınları, Ankara.
- DOSTOĞLU, Neslihan Türkün, (2007) ,Kentler Ve Meydanları, Mimarlık Dergisi, Sayı: 334, Dünya Yayıncılık.
- ERKAN, Rüstem, (2002), Kentleşme ve Sosyal Değişme, Bilim Adamı Yayınları, İstanbul.
- FEATHERSTONE, Mike, (2005), Postmodernizm Ve Tüketim Kültürü, Çev: Mehmet Küçük, Ayrıntı Yayınları, İstanbul.
- GOMBRİCH, E. H. (1992), Sanat ve yanılsama, Çev: Ahmet Cemal, Remzi Kitabevi İstanbul.

- HUOT, J.L. -J.P. Thalmann- D.Valbelle, (2000), Kentlerin Doğuğu, Çev: Ali Bektaş Girgin, İmge Yayınları, Ankara.
- KELEŞ, Ruşen, (1998), Kentbilim Terimleri Sözlüğü, İmge Yayınları, İstanbul.
- KARAKURT Elif, (2006), Kentsel Mekânı Düzenleme Önerileri: Modern Kent Planlama Anlayışı Ve Postmodern Kent Planlama Anlayışı, Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, Sayı 26, Ocak – Haziran.
- KELEŞ Ruşen, (2010) Türkiye’de Kentleşme Kime Ne Kazandırıyor, İdeal Kent Dergisi, Sayı 1, Adamor Yayıncılık, Ankara.
- KRAUSSE, Anna-Carolla, (2005), Rönesans’tan Günümüze Resim Sanatının Öyküsü, Çev: Dilek Zaptçioğlu, Literatür Yayınları, İstanbul.
- LYNCH, Kevin, (2010), Kent İmgesi, Çev: İrem Başaran, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul.
- LYNTON, Norbert, (1991), Modern Sanatın Öyküsü, , Çev: Cevat Çapan, Şadi Öziş, Remzi Kitapevi, İstanbul.
- OKTAY, Derya, (2007), Kentsel Kimlik Ve Canlılık Bağlamında Meydanlar: Kuzey Kıbrıs’ta Bir Meydana Bakış Mimarlık Dergisi, Sayı: 334, Dünya Yayıncılık.
- SENNETT, Richard, (2008), Ten ve Taş, Çev: Tuncay Birkan, Metis Yayınları, İstanbul.
- SİMMELE, Georg, (2003), Modern Kültürde Çatışma, Çev: Elçin Gen, Nazile Kalaycı, Tanıl Bora, İletişim Yayınları, İstanbul.
- SÖZEN, M. –U. Tanyeli, (1986), Sanat Kavram ve Terimleri Sözlüğü, Remzi Kitabevi, İstanbul.
- SARGIN, Güven Arif, (2007), Çevresel Tarih Yazımına Önsöz: Bir Modernleşme Projesi Kapsamında başkent Ankara’nın Çevresel Tarihine Giriş; 1925-1957, Mimarlıkta Estetik Düşünce, Sanart: Mimarlar Odası Yayınları, Ankara.
- SENNETT, Richard (1999) , Gözün Vicdanı, Çev: Süha Sertabiboğlu - Can Kurultay, Ayrıntı Yayınları, İstanbul.

- SEHEROĞLU, Seda Bilen- G. Göktürk, (2010), Kent İmgesi Ekran İlişkisi,
http://issuu.com/uskudarbelediyesi/docs/semp1__38_, 25.11.
- ŞAYLAN, Gencay,(2009), Postmodernizm, İmge Kitabevi, Ankara.
- TALU, Nilüfer, (2010), Modernlik Söylemi: Endişeli Bakışlarda Modern Birey,
<http://jfa.arch.metu.edu.tr/archive>.
- TATLIDİL, Ercan, (1989), Kentleşme ve Gecekondu, Ege Üniversitesi Yayınları, İzmir.
- TEKELİ, İlhan, (2009), Modernizm, Modernite ve Türkiye'nin Kent Planlama Tarihi,
Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul.
- TOKYAY, Vedat, (2009), Calvino'nun Kentleri Bizi Ne Kadar İlgilendiriyor?
http://www.oranmimarlik.com.tr/dokuman/gorunmez_kentler.pdf, 09.04.2011.
- TURANİ, Adnan, (2000), Sanat Terimleri Sözlüğü, Remzi Kitabevi, İstanbul.
www.aku.edu.tr/AKU/DosyaYonetimi/SOSYALBILENS/dergi/III1/9.pdf.
- www.aliartun.com/content/detail/44, 8.04.2011.
- www.artchive.com, 8.04.2011.
- www.artregisterpress.com, 8.04.2011.
- www.cafrande.org/?p=1080, 8.04.2011.
- www.felsefeekibi.com, 8.04.2011.
- www.fineart-china.com, 8.04.2011.
- www.gorselsanatlar.org, 8.04.2011.
- www.paintingmania.com, 8.04.2011.
- www.sanalmuze.org/sanalgaleri/kentintext.htm, 09.04.2011.
- www.yerelsiyaset.com/pdf/agustos2007/12.pdf, 09.04.2011.

YILMAZ, Ensar- ÇİTÇİ Salih, (2011), Kentlerin Ortaya Çıkışı Ve Sosyo Politik Açından
Türkiye’de Kentleşme Dönemleri, Cilt: 10, Sayı:35, Bartın Üniversitesi.

YILMAZ, Meltem, (2000), Kent Ve Kentleşme, Tasarım Dergisi, Sayı 101 Tasarım
Yayın Grubu, İstanbul.

YIRTICI, Hakkı, (2010), Londra Kent Modernleşmesi, 1700-2000,
<http://www.meknar.com/tr/yazi-ar%C5%9Fiv-2010/makale>, 13.04.2011.

ÖZGEÇMİŞ

1985 yılında Samsun'da doğdu. İlköğretimini Kastamonu'da Şehit Şerife Bacı İlköğretim Okulu'nda, orta öğretimini Bursa Setbaşı İlköğretim Okulu'nda ve lise öğretimini Bursa Kız Lisesi'nde tamamladı. 2005 yılında girdiği Sakarya Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Resim Bölümü'nden 2009 yılında mezun oldu.